

ПОЗОРИШНИ ЖИВОТ ЗЕМУНА У XIX ВЕКУ (Кроз документа Земунског магистрата 1800—1875)

Наша културна историја, као научна историографска дисциплина, није довољно истражена ни проучена. И наша позоришна историја која је, као њен саставни део специјална историјска дисциплина, још се налази у једној од својих почетних фаза.

Да би се прошлост театра Југославије проучила и писала концепцијски широко и комплексно, те да би се коначно остварила њена научна синтеза, потребно је прићи систематском, по могућству и планском публиковању архивске историјске грађе, или тематских извода о позоришту. То би свакако, требало, да буде и један од основних задатака у издавачким програмима наше опште културне периодике, зборника и сличних публикација.

У овом случају, то су тематски изводи* из докумената Земунског магистрата** (Градског поглаварства) Слободног војног комунитета Земуна (општине у Војној граници, аустријском одбранбеном бедему против Турске).

С обзиром на чињеницу да је у прошлости велики део наших народа био дуже време под аустријском управом, на територији Војне границе, и да су доста добро очувана акта и списи Земунског магистрата, као историјска сведочанства једног аустријског управног органа, биће занимљиво и корисно за истраживаче и писце

* Публиковање тематских извода из историјских докумената на страним језицима врло је честа пракса у културно развијеним земљама.

** Документарна историјска грађа овог, најстаријег архивског фонда Историјског архива Београда потиче из времена 1749—1918. године. Писана је на немачком језику, готичом, са много архаизама, разних скраћеница и стручним терминима из разних области и периода, те рад на њој захтева специјална историјска, палеографска и слична знања.

наше позоришне историје да их упознају и проуче. За ову прилику ја их дајем у тематским изводима.

С друге стране треба имати у виду и неке историјске околности које су условиле настајање повољног тла и амбијента, на којима је ницао и развијао се позоришни живот Земуна XIX века онакав какав ће се наћи у овде објављеним тематским изводима.

То је пре свега свестрана висока развијеност аустријске хабсбуршке царевине XIX века, па и културна, као и њене потоње делимичне наследнице Аустроугарске. Затим и извесна позоришна традиција (можда сазнана само из штампаног слова) насељених, у Земуну, Грка и хеленизованих Цинцара,*** затим њихово богатство, као и осталих носилаца земунске чаршије-трговаца и занатлија-припадника свих наших народа, а највише Срба,**** Јевреја, Немаца, Јермена. Важна је, између осталог, и чињеница да су Земунци, одлазећи посливено у Беч и Пешту, посећивали позоришне представе, стичући и на тај начин навику и потребу да уживају у игри глумаца. Такође, прелазећи свакодневно у Бео-

*** Да су осећања и знања у Војводину досељених Грка, везана за своју завичајну Грчку, била веома жива, доказује и то што учитељ новосадске Грчке школе Никола Јонакидис у својој „Адреси Грка из Новог Сада и околице на Грчку народну скупштину“, упућену поводом ослободилачког рата против Турака, спомиње 1862. године и „маратонске, саламинске, термопилске и платејске трофеје.“ (Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада — из архиве Новосадског магистрата, Нови Сад, 1947, стр. 164.)

**** У Земуну су Срби били много бројнији него припадници других наших народа, као и у другим градовима Војводине, и због досељавања из Београда, нарочито у време немира и ратова.

град и одлазећи и дубље у Србију, било послом било због родбинских веза, становници Земуна су били, свакако, под осетним утицајем позоришних збивања Београда и Србије.

Иначе, чешћа, да не кажем периодична гостовања путујућих позоришних дружина у Земуну XIX века, највише немачких, представљала су основни вид и манифестацију његовог позоришног живота. Један од видова и фактора, мислим на немачке путујуће глумачке трупе, наша је историја театра, ту и тамо, само начела и фрагментарно обухватила.

Међутим, културни процеси настају и продужују се у виду традиције одређене националне културе која асимилиује и утицаје туђинских елемената, макар они долазили и од освајача.

Примера ради наводим случај Загребчанина Стјепана Андријевића (1825—1870), члана загребачког Хрватског народног казалишта и новосадског Српског народног позоришта, који је почео да игра у једној немачкој позоришној трупи; затим Београђанина Косту Делинија (1868—1915), члана Српског народног позоришта у Новом Саду, који је био и члан немачке позоришне дружине „Посингер“, па познатог глумца Димитрија Ружића (1841—1912), једног од најбољих чланова београдског Народног позоришта, Хрватског народног казалишта у Загребу и новосадског Српског народног позоришта, који је почео такође у једној немачкој путујућој позоришној трупи. (*Споменица Српског народног позоришта у Новом Саду 1861—1961, Нови Сад, 1961, стр. 568, 579 и 606.*)

Не може се заобићи, на пример, ни чињеница да су управници и редитељи једне немачке позоришне дружине Јозеф Слука и Просинц поучавали „у игри и одевању“ дилетанте сомборског Друштва српског позоришта, основаног 1850. године. (*Миховил Томандл, Српско позориште у Војводини, књ. I, Нови Сад, 1953, стр. 117—118.*)

Еклатантан је и податак новосадског историчара културе Васе Стајића да је један од најспособнијих управника споменутих немачких путујућих глумачких трупа Карл фон Ремај намеравао пре Јована Ђорђевића да у Београду оснује професионално позориште. (*Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада — из магистратске архиве, Нови Сад, 1951, стр. 284.*)

Поред ових нешто издвојених чињеница као и историјске грађе Земунског магистрата, овде дате у тематским изводима, јасно

је да су споменуте стране позоришне трупе имале свој одређени утицај и на формирање позоришне публике и њеног укуса не само Земуна него и осталих градова у Војној граници односно у Војводини, Србији и Хрватској, што треба тек да се истражује и проучава. Наравно да се и овде радило, као у сваком домену надградње, о сучељавању и преплитању дијалектички опречних страних и домаћих елемената нашег позоришта у настајању, са све интензивнијим прожимањем националним бићем, што је довело до његовог коначног осамостаљења.

Стога су од посебног историјског значаја и на свој начин карактеристични овде објављени изводи из докумената Земунског магистрата о Јоакиму Вујићу, Димитрију Коларовићу, Милки Гргуровој, Адаму Мандровићу, Јовану Ђорђевићу и другим ствараоцима живота нашег театра у XIX веку, који ће допринети да се њихови људски и уметнички ликови још потпуније и пластичније оцртају и сачувају, а и да се прати развој нашег позоришта у његовим одређеним етапама.

За позоришни Земун XIX века неки тематски изводи ће бацити нову светлост на локалне амбиције и остварења како поједини Земунаца тако и неких друштвених организација Земуна, овог ретко занимљивог града на периферији аустријске царевине, на релацији Исток-Запад, са најразноврснијим етничким групама и великим могућностима стицања имовине и капитала, па, као таквог, и подесног и привлачног за формирање театра и његовог даљег успешног развоја.

На крају бих истакла да ће, због различитих услова развоја наших народа у прошлости и њихове неједнаке раније административно-територијалне припадности, бити потребно да се историјска грађа о нашем театру публикује по принципу провенијенције, онако како је настала, заједно са страним елементима у њој садржаним, концепцијски најшире, комплексно.

На овај начин би се много олакшао и рационализовао научно-истраживачки рад о позоришном животу сваког нашег народа посебно, као и о страним утицајима на формирање тог живота. Ово је од посебног методолошког значаја за истраживање историјских извора писаних на страним језицима, било да се они налазе код нас, било да су у другим државама.

1.

1800 јули 5, Земун — Земунски трговци Стеван Коларовић и Георгије Батут изјављују да су се споразумели да између својих кућа у Господској улици саграде попречни зид.

2 1.

Оригинал. *Историјски архив Београда* (у даљим сигнатурама ИАБ), *Земунски магистрат* (у следећим сигнатурама ЗМ), 1800, ф 64, 37.

Стеван Коларовић (рођен је 1766. у Осијеку), земунски трговац и неко време привредно-полицијски комесар. Деда је по оцу земунског глумца аматера Димитрија Коларовића (1838—1899), касније једног од најбољих чланова новооснованих народних позоришта у Новом Саду и Београду и Хрватског казалишта у Загребу. — Господска улица је излазила из Главне улице у Земуну (*Василија Колаковић, Љубица и Димитрије Коларовић, Сцена, часопис Стеријиног позорја*, Нови Сад, 1969, св. 6, стр. 278—292; План Земуна из 1788. године, чува се у Музеју града Београда).

2.

1801 децембар 9, Земун — Осјечки магистрат моли Земунски магистрат да обавезе глумце Леополда Новака и Јохана Цајтлера, који се налазе код Земунског глумачког друштва, да плате 14 форинти и 36 крајцара дуга возару Матији Шнајдеру. — Спомиње се Глумачки суд у Бечу.

4 1.

Концепт и оригинали. ИАБ, ЗМ, 1801, Ј. 2. 12 а.

Наилазимо на званичан докуменат из 1801. године о постојању Земунског глумачког друштва, док Стеван Радовановић у чланку „Из старог Земуна — Позоришни живот у 19. веку“ (*Политика*, 21. IX 1969) пише да су први покушаји у том смислу учињени тек половином XIX века.

3.

1802 јуни 12, Земун — Земунски магистрат одговара Петроварадинској регименти, у вези 100 форинти дуга глумца Франца Нојмана и Јозефа Швиндла стаклару Банићу, да је ова дружина отпутовала из Земуна. Давала је позоришне представе са „мало одобравања и допадања.“

7 1.

Концепт и оригинали. ИАБ, ЗМ, 1802, ф 8, 29.

Ово је једна од првих позоришних критика у нашим крајевима са почетка XIX века — иако написана у званичном акту Земунског магистрата.

4.

1803. јануар 26, Петроварадин — Славонска генерална команда одговара, а Земунском магистрату да може глумцу Липеу и његовој трупи, који имају пасош из Угарске на 6 месеци, издати пасош само за Провинцијал одакле су дошли. — Липе и чланови трупе „много су се трудили да овдашњој (земунској) публици пруже задовољство кроз избор и представљање најбољих комада.“

3 1.

Оригинали и концепт. ИАБ, ЗМ, 1803, ф 2, 17.

5.

1804 јули 26, Панчево — Панчевачки магистрат моли Војни комунитетски (општински) магистрат у Земуну да се обавезе панчевачки глумац Антон Луј да својој глумици Магдалени Шварц плати 24 форинте дуга за стан и храну.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1804, Ј 1266.

6.

1805 март 22, Петроварадин — Славонска генерална команда одговара Земунском магистрату да може земунске трговце Стевана Коларовића и Стевана Вијановића да прими за грађане Земуна, пошто му је познато да су заслужни и достојни тога.

8 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1805, П 210.
Види бр. 1.

7.

1806 јануар 27, Бела Црква — „Глумачки предузимач“ Фрања Сароба, привремено у Белој Цркви, моли Земунски магистрат за одобрење да са својом глумачком дружином од 4 члана даје у Земуну „најбоље комаде и опере“. — Из документа се не види да ли је одобрено.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1806, П 61.
Види бр. 4.

8.

1807 септембар 22, Земун — Кривични поступак против земунског становника Филipa Илића, корманоша и Јоакима Вујића,

29-годишњег српског приватног учитеља, осумњичених за помагање бегства двојице аустријских поданика у Београд.

8 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1807, Ј 899 а.

Овај докуменат је објављен у I. Књизи „Грађа из земунских архива за историју I. српског устанка“, Историјски архив Београда, Београд, 1955 (Василија Колаковић је један од њених аутора).

Јоаким Вујић (1772—1847) драмски писац и управник дилетантских глумачких дружина Војводине (*Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада* — из магистратске архиве, Нови Сад, 1951, стр. 267), које је „састављао од ђака, препарандиста, занатлијских и трговачких помоћника“ (*Др Миховил Томандл, Српско позориште у Војводини*, књ. I, Нови Сад, 1953, стр. 90).

1807—1808. године Јоаким Вујић је радио као учитељ српске основне школе у Земуну, где је био ухапшен као политички непоуздан због својих веза са Србијом (*Мих. Томандл, Српско позориште у Војводини*, књ. I, Нови Сад, 1953, стр. 36—37).

Иначе Вујић је један од оснивача позоришног живота Војводине и Србије.

9.

1808 октобар 13, Земун — Миша Малешевић и учитељ Јоаким Вујић потврђују пријем одлуке Земунског магистрата поводом отказа службе Вујићу од стране Српске школске општине у Земуну.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1808, Ј 1552.
Види бр. 8.

10.

1808 октобар 25, Земун — Тутори земунске цркве Светог Николе моле Земунски магистрат да судски позове учитеља Јоакима Вујића да одмах испразни кућу, коју је већ давно имао да напусти.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1808, Ј 1686.
Види бр. 8 и 9.

11.

1808 новембар 8, Земун — Референт Шпис извештава на седници Већа Земунског магистрата да је Команда Компаније у Бановцима замолила да се пронађе и спроведе граничар Глигорије Глумац, који је после извршеног убиства побегао у Земун.

5 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1808, П 1107.

12.

1808 децембар 12, Петроварадин — Петроварадински магистрат шаље Земунском магистрату 6 форинти, наплаћених од глумца Бајакија на име дуга земунском гостионичару „Код дивљег човека“. Напомиње се да је Бајаки напустио дружину и отпутовао у Вуковар.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1808, Ј 2157.

13.

1809 март 22, Земун — Полиција извештава Земунски магистрат да Јосип Ковач, овчар на имању Стевана Коларовића, ништа не зна о Јосифу Марковићу нити о коњу кога је одвео.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1809, Ј 615.
Види бр. 1, 6 и 13.

Ретке су потпуне биографије југословенских глумаца најстаријих генерација, који су играли у времену оснивања наших првих професионалних позоришта. Ретке су стога што њихово реконструисање захтева огроман научно-истраживачки рад и уско специјалистичка знања позоришних историчара. Тим више је важан податак о Стевану Коларовићу (деди по оцу глумца Димитрија Коларовића), из кога се види да је био доста имућан човек.

14.

1809 септембар 26, Земун — Јоаким Вујић изјављује у Земунском магистрату да је присутном Димитрију Миловановићу двапут позајмио по 200 форинти, али му није вратио облигације. Стога их проглашава неважећим.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1809, Ј 2029.
Види бр. 8, 9 и 10.

15.

1812 јули 29, Земун — Земунска војна команда пише Земунском магистрату у вези са враћеним истражним актима учитеља Јоакима Вујића.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1812, Ј 1127.
Види бр. 8, 9, 10 и 14.

16.

1818 децембар 4, Земун — Трговци Стеван Коларовић и Димитрије Братоглић, тутори земунске горњоварошке цркве подно-

Verfahren des Submittirten

Die von dem Submittirten Delaueschierung d. d. Antonkum
begünstigten & geringen Contribuenten Philipp Illies
und illegitimen Privatbankier Joachim Vujić.

Die von dem Submittirten
zu empfangen ist, welcher Submittirter
maat unter dem Submittirten Philipp
Illies unter dem 19. Aug. 1807
Stiftungsgeldungen, das
am 17. g. d. und f. ganz von
Kasatsch gesehen worden und
mit dem Submittirten
als Stephan Bogoricević
Petrus Thomicević alias Dimitrie
Karamicic unter dem
auch nach Sanscova zu
empfangen, mit Serbie
emigriert sind, mit dem
Submittirten, das ein
geringer Contribuent Philipp
Illies mit ganz Einkommen
von dem Submittirten
Submittirten geringen
ganz der maat empfangen

J. 899 a
155

Факсимил акта Земунског магистрата о кривичном поступку против 29-годишњег српског, приватног учитеља у Земуну Јоакима Вујића, осумњиченог за помагање бегства у Београд. (Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1807, Ј 899 а)

L'acte de la magistrature de Zemun contre l'instituteur privé Joakim Vujić agé de 29ans, de nationalité serbe, accusé d'avoir aidé les évasions à Belgrade (original IAB, ZM, 1807; G 899a)

се Земунском магистрату уговор склопљен за трампу земљишта између споменуте цркве и С. Хајдриха.

6 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1818, П 1607.
Види бр. 1, 6 и 13.

17.

1821 мај 7, *Панчево* — Панчевачки магистрат шаље Земунском магистрату записничко поравнање између „позоришног директора“ Јозефа Крајбига и глумца Јозефа Нојмана, који су били у Панчеву, а сада се налазе у Земуну. Именовани се са својом дружином обавезују да ће панчевачком гостионичару Симону Вуншу платити 108 форинти дуга, па се умољава Земунски магистрат да им не изда пасош док не плате дуг.

6 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1821, П 575.

18.

1822 август 23, *Земун* — Земунски српски учитељ Василије Јовановић подноси Земунском магистрату тужбу против Саве Мркаља, који га је јавно вређао, и моли да му се дадне задовољштина.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1822, П 1244.

Василије Јовановић је дао предлог Јоакиму Вујићу и заједно с њим почетком 1824. године одржао прве српске позоришне представе у Земуну — „Велизара“, „Марију Менчикову“ и вероватно „Наталију“ (*Стеван Радовановић, Из културне историје Земуне, Земун, 1970, стр. 162*).

Види бр. 4, 7, 8, 9, 10, 14 и 15.

19.

1822 децембар 7, *Земун* — Судско одељење доставља Већу Земунског магистрата записничку молбу обућара Карла Киндига, од 4. XII 1822., да се од његовог дужника Августа Едуарда Милера, „глумачког директора“, сада у Петроварадину, наплати 110 форинти бечке вредности дуга путем заплене покретне имовине.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1822, Ратспротоколл (Записник Већа), Ј 3402.

20.

1824 фебруар 7, *Земун* — Житарски трговац Јован Младен, купац куће Стевана Коларовића, процењене на 17.000 форинти,

полаже 1.100 форинти на име отплате. Овај новац се прима у судску масу бр. 1174 Стевана Коларовића, за исплату дугова.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1824, Ј 447.
Види бр. 1, 6, 13 и 16.

21.

1825 септембар 23, *Земун* — Српска школска комисија подноси Земунском магистрату предлог да се на место пензионисаног учитеља Михајла Владисављевића при Српској општини постави учитељ Василије Јовановић. — Одлуком Славонске генералне команде Јовановић је постављен са 120 форинти годишње плате и 6 хвата огревног дрвета (1825 г., П Но 1431).

4 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1825, П Но 1208.
Види бр. 9 и 18.

22.

1826 август 26, *Земун* — Земунски магистрат подноси Славонској генералној команди и препоручује молбу Васе Јовановића, учитеља земунске Српске основне школе II класе, да му се повећа плата од 144 форинте на 180 форинти, као једном његовом колеги из једне од две месне српске основне школе III класе (трећег најстаријег разреда), пошто је у настави (он. Васа) показао одличан успех.

2 1.

Копија. ИАБ, ЗМ, 1826, П 1107 и П 1108.
Види бр. 8, 18, 21 и 22.

23.

1828 јануар 1, *Петроварадин* — (Славонска генерална команда) шаље Земунском магистрату у прилогу пасош Краљевског угарског државног намесништва, да се уручи глумцу и „позоришном предузимачу“ Антону Хајну. — Уручено.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1828, П 62.

24.

1828 фебруар 27, *Земун* — Стеван и Тимотије Коларовић (деда и отац глумца Димитрија Коларовића) моле Земунски магистрат за одобрење да подигну фабрику разних врста ликера и сличних алкохолних пића.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1828, П 314.
Види бр. 1, 6, 13, 16 и 20.

У архивском фонду Земунског магистрата нема документа из кога би се видело да ли је тражено одобрење дато. Но,

садржај овде датог извода указује нам поново на чињеницу да су Коларовићи били веома предузимљиви људи.

25.

1829 мај 7, Митровица — Петроварадинска граничарска регимента бр. 9 шаље Земунском војном комунитетском (општинском) магистрату (поглаварству) потерницу за неколико лица побеглих од својих кућа незнано куда. Међу њима се налази и Јанко Глумац, граничар из Бољеваца у Срему.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1829, П 763.
Види бр. 11.

26.

1829 октобар 9, Земун — Спољашњи већници Земунског магистрата Матија Вајнбергер и Марко Николић предају 15 форинти и 39 крајцара од позоришне представе, одржане у корист Земунске болнице.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1829, П 1568.

27.

1830 април 22, Земун — Земунски магистрат подноси са препоруком Славонској генералној команди у Петроварадину молбу „позоришних предузимача“ Георга Мајера и Јозефа Курта за смањење таксе за позоришне представе у Земуну.

Копија. ИАБ, ЗМ, 1830, П 570.

Георг Мајер, директор „societatis comicae“ (комичарске дружине) тражио је од власника новосадске позоришне сале Петера Блау 200 сребрених форинти аконтације за представе. На томе су се разишли. (Васа Стајић, *Грађа за културну историју Новог Сада* — из магистратске архиве, Нови Сад, 1951, стр. 280.)

Види бр. 4, 7 и 18.

28.

1830 мај 24, Земун — Земунски магистрат шаље Команди тврђаве и Магистрату у Осиеку лични опис Јулијуса Донеа (право име Фрања Пол), који је из Осиека дошао у Земун са позоришном дружином, под вођством Георга Мајера и Јозефа Курта-са молбом да се утврди идентитет споменутог лица.

Копија. ИАБ, ЗМ, 1830, П 811.
Види бр. 27.

7 1.

29.

1830 мај 25, Земун — Јозеф Курт и Георг Мајер, вође позоришне дружине која гостује у Земуну, потврђују да су примили музичара Јулијуса Донеа (Фрању Пола), из Брна у Моравској. Истичу да им је предата одлука Земунског магистрата бр. 828, од 25. маја 1830., према којој су дужни да најдаље у року од месец дана издејствују територијални пасош.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1830, П 828.
Види бр. 27 и 28.

30.

1830 мај 27, Осиек — Команда тврђаве саопштава Земунском магистрату, у вези његовог акта П 811/18301, да су тачни наводи ухапшеног Јулијуса Донеа у погледу његовог боравка у Осиеку.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1830, П 880.
Види бр. 28 и 29.

31.

1830 јуни 2, Петроварадин — Славонска генерална команда одговара Земунском магистрату у вези с молбом „позоришних предузимача“ Георга Мајера и Јозефа Курта за снижење таксе у износу од 1 форинте металног новца у корист Грађанске болнице. — У међувремену ова позоришна дружина је напустила Земун.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1830, П 719 (П 1049)
Види бр. 26, 27, 28 и 29.

32.

1830 јуни 5, Осиек — Осиечки магистрат обавештава Земунски магистрат да је Јулије Доне током целе зиме члан позоришне трупе и да против њега није било никакве притужбе.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1830, П 928.
Види бр. 28, 29 и 30.

33.

1831 април 27, Петроварадин — Славонска генерална команда шаље Земунском магистрату пасош, издат од Краљевског угарског намесништва, са наређењем да се преда „позоришном предузимачу“ Јозефу Слуди и његовој трупи, који се налазе у Земуну.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1831, П 716.

Јозеф Слука и Просниц, управници и редитељи немачке позоришне дружине поучавали су „у игри и одевању“ дилетанте сомборског Друштва српског позоришта, основаног 1850. године. (*Др. Миховил Томандл, Српско позориште у Војводини*, књ. I, Нови Сад, 1953, стр. 117—119).

34.

1831 април 30, Земун — „Позоришни предузимач“ Јозеф Слука моли високоуважени царско-краљевски Земунски магистрат да му се снизи комерцијална такса у износу од једне форинте металног новца за сваку представу, пошто су издаци већи од прихода и његова дружина је прилично стара.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1831, П 719.

Види бр. 26 и 33.

35.

1831 новембар 10, Земун — Земунски магистрат шаље са препоруком Славонској генералној команди молбу Тимотија Коларовића (оца глумца Димитрија Коларовића) да се право вођења бакалске радње, са точењем жестоких пића, пренесе са имена његовог покојног оца Стевана на његово име. — Пренето је.

3 1.

Копија. ИАБ, ЗМ, 1831, П. 1654. (веза п 1931 и П 3093 из 1832 године).

Види бр. 1, 13 и 24.

36.

1833 април 28, Земун — На основу наређења Земунског магистрата Полиција извештава да је до краја јануара о.г. наплаћено 11 форинти и 20 крајцара металног новца таксе за одржане позоришне представе. Такса је наплаћена у корист Болничке благајне. — Даље се извештава да ће до краја овог месеца бити наплаћено још 5 форинти и 20 крајцара металног новца споменуте таксе. — Последња представа одржана је 12. марта о.г. Била је слабо посећена, па није наплаћена такса.

2 1.

Имајући у виду извод бр. 34, из кога се види да је у Земуну за сваку позоришну представу наплаћивана једна форинта таксе, значило би да је у времену јануар—мај 1833. године у Земуну одржано 17 оваквих представа. Наравно од стране путујућих глумачких дружина.

Види бр. 26.

37.

1834 октобар 8, Градишка — Повлашћени „позоришни предузимач“ Јозеф Слука моли Земунски магистрат за одобрење да у Земуну са својом позоришном трупом даје комедије, трагедије и нове опере, које земунској публици нису досад приказане. Слука истиче да су у његовој трупи добро изабрани глумци, који „су способни да споменуте комаде изводе брзо и добро. „Представе би се одржале у времену од 1. новембра 1834. до цветне недеље (пред Васкрс) 1835. — Одобрено, стим да Слука члановима своје дружине обезбеди пасоше.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1834, П 2121.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 33 и 34.

Садржај овог историјског сведочанства указује на чињеницу да је земунска позоришна публика већ била формирана и да је имала доста осетљив укус, са чиме је рачунао и Јозеф Слука, нудећи Земуну свој репертоар.

38.

1834 новембар 14, Петроварадин — Славонска генерална команда наређује Земунском магистрату да се изврши заплена дела Јоакима Вујића. — Полиција извештава Земунски магистрат да је споменута дела нашла код земунског трговца Косте Јовановића (15. децембра 1834.)

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1834, П деловодни протокол, бр. 2445 и 2589.

Види бр. 4, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 18, 27 и 37.

39.

1835 јануар 19, Панчево — „Глумачки предузимач“ Антон Хајн моли земунског градоначелника за одобрење да са својом дружином може да игра у Земуну. Наглашава да је такође његов покојни отац (вероватно глумац) увек био добродошао у Земун и да је његова трупа „врло солидна и врсна.“ — Одобрено, пошто Јозеф Слука још није стигао у Земун и што је уговорено време већ прошло.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1835, П 146.

Види бр. 23, 33, 34 и 37.

40.

1835 април 10, Земун — Земунски магистрат дозвољава Антону Хајну, директору позоришне дружине, која се налази у Панчеву, да у Земуну одржава после васкршњих празника позоришне представе.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1835, П 734.

Види бр. 23 и 39.

41.

1835 децембар 28, Петроварадин — Дирекција Канцеларије Славонске генералне команде шаље Земунском магистрату позив за претплату на „Бечке позоришне новине.“

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1835 П деловодни протокол, бр. 66.

И ово слање позива на преплату од стране више управне инстанције указује на то да је Земун био један од градова Војне Границе са позоришним навикама и потребама.

42.

1836 март 13, Петроварадин — (Славонска генерална команда) шаље Земунском магистрату пасош Краљевског угарског намесништва, да се уручи „позоришној директорки“ Каролини Хајн. — Уручено.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1836, П 530.

43.

1836 март 23, Земун — Овлашћени угарски позоришни управник Фридрих Голдхајм моли Земунски магистрат да му поново дадне одобрење да се са својом „солидном дружином“ врати крајем године у Земун. Такође моли да му се изда уверење о његовом „уметничком и моралном владању“. — Уважена је молба и наређено Полицији да му изда споменуто уверење.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1836, П 583.

44.

1836 август 5, Земун — Земунски магистрат шаље Новосадском магистрату неку своју одлуку са молбом да се преда „глумачком управнику“ Голдхајму.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1836, П 1557.
Види бр. 43.

45.

1836 септембар 16, Земун — Земунски магистрат издаје отпусницу бившем српском учитељу у Земуну Васи Јовановићу, који је из Ваљева послао молбу, да се заједно са својом породицом отпусти из аустријског држављанства, ради пресељења у Кнежевину Србију.

14. 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1836, П 1879.
Види бр. 18, 21 и 22.

46.

1837 јануар 1, Земун — Земунски магистрат у вези с молбом позоришног директора из Панчева Матије Шубхарта, обавештава овога да може одржавати позоришне представе у Земуну. Рок за долазак у Земун је крај јануара 1837. године.

3 1.

Копија. ИАБ, ЗМ, 1836, П 2637.

47.

1837 јануар 16, Нови Сад — Позоришни управник Фридрих Голдхајм поново моли Земунски магистрат за дозволу да даје у Земуну позоришне представе. — Одговорено му да је одобрење дато позоришном директору Матији Шубхарту, који држи представе у Панчеву.

4 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1837, П 149.

1836. године Голдхајмова трупа је дошла из Вршца у Нови Сад. Ова дружина је реорганизована „под управом матроне његова (Голдхајмовог) друштва (дружине) Хајн“. (Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада, Нови Сад, 1951, стр. 281).

Види бр. 42, 43, 44 и 46.

48.

1837 март 28 (16) Београд — Кнез Србије Милош Обреновић потврђује пријем отпуснице из Земуна, од 16. септембра 1836. године, за српског учитеља Василија Јовановића, са породицом.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1838, П 1048.
Види бр. 18, 21, 22 и 45.

49.

1837 мај 22, Нови Сад — Позоришни директор Фридрих Голдхајм извештава Земунски магистрат да ће у Земуну давати позоришне представе.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1837, П деловодни протокол бр. 1077.

Види бр. 43, 44 и 47.

50.

1837 новембар 19, Бечкерек — „Глумачки директор“ Антон Хајн моли Земунски магистрат да са својом трупом од 16 чланова даје фебруара месеца позоришне представе и пародије у Земуну.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1837, П 2318.
Види бр. 23, 39 и 40.

51.

1838 март 4, Велики Бечкерек — „Позоришни предузимач“ Антон Хајн јавља Земунском магистрату да ће доћи са својом дружином у Земун, ако буде повољно време.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, II деловодни протокол, II 468.

Види бр. 23, 39, 40 и 50.

52.

1838 март 15, Сремска Митровица — „Позоришни предузимач“ и „директриса“ Каролина Хајн моли Земунски магистрат за одобрење да у Земуну држи позоришне представе. — Узето у поступак.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1838, II 503.

Види бр. 42 и 47.

53.

1838 јуни 8, Винковци — Карло Хесенбергер, глумац и пословођа код „мадаме“ Хајн (Каролине), који је радио као „режисер“ на многим значајним позорницама Провинцијала, моли Земунски магистрат за дозволу да у Земуну даје са дружином позоришне представе. — Има и потпис „директрисе“ Каролине Хајн, са напоменом да је позоришни управник Антон Хајн њен син. — У прилогу је писмо Антона Хајна, који због невремена не може са својом трупом да гостује у Земуну, а има припремљене „најновије комаде, опере и пародије.“ — Одобрено. Даване представе.

Оригинал. ИАБ ЗМ, 1838, II 1111 и II 1752.

Види бр. 4, 7, 18, 23, 27, 37, 38, 39, 40, 42, 47, 50, 51 и 52.

54.

1838 јули 30, Темшвар — Поджупанија доставља Земунском магистрату допис у вези са потраживањем од позоришне дружине Карла Хесенбергера и Каролине Хајн. — Полиција предала допис именованима.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1838, II 1752.

Види бр. 42, 47, 52 и 53.

55.

1838 септембар 20, Земун — „Позоришни предузимач“ Антон Хајн тражи да му глумац Голдхајм плати 35 форинти и 6 крајцара дуга.

4 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1838, II 1878.

Види бр. 23, 39, 40, 43, 44, 47, 49, 50, 51 и 53.

56.

1839 јануар 9, С(анкт) Кирхен — Позоришни директор у С(анкт) Кирхену Фридрих Бланк, који има „способну оперску и глумачку дружину“, моли Земунски магистрат за одобрење да идућег лета у Земуну одржава позоришне представе. Обећава добар избор опера, пародија и комада. — На седници Земунског магистрата, од 18. фебруара 1839. одлучено да се овој молби изиђе у сусрет, ако летос у Земуну не буде давала позоришне представе „слична дружина“, која се сада налази у Земуну.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1839, II 151.

„Director societati scenicae“ (управник позоришне дружине) Бланк био је реорганизатор трупе Фридриха Голдхајма, па су због тога њих двојица имали судски спор. (Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада, 1951, стр. 281.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 43, 44, 47, 49, 53 и 55.

57.

1839 мај 3, Лугош — Камерални управни уред шаље Земунском магистрату одлуку Дворске коморе по молби глумца Карла Карампаја да му се дозволи да оснује једну сопствену позоришну дружину.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1839, II 856.

58.

1839 децембар 9, Панчево — Панчевачки магистрат моли Земунски магистрат да обавести новосадско Дилетантско друштво, које је замолило да и у Панчеву даје позоришне представе на српском језику, да му је то одобрено, с тим да се придржава полицијских прописа.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1839, II 1710.

Новосадско Летеће дилетантско позориште основали су 1837. године дилетанти Максим Брежовски, учитељ и свештеник, и трговачки син Јован Капдеморт, чији су преци Цинцари из Москопоља. (Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада, 1951. стр. 272, 274, 276—277); Др. Миховил Томандл, Српско позориште у Војводини, I, 1953, стр. 95). Ово „Летеће дилетантско друштво“ приказивало је у Земуну 1837. године „Милоша Обилића“, Јована Стерије Поповића. (Стеван Радовановић, Из културне историје Земуна, Земун, 1970, стр. 163.).

1839. године давало је у Загребу прве представе на српско-хрватском језику, где се дотада представљало само на немачком

језику. (*Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада*, 1951, стр. 274). 1842. године ова Летећа дилетантска позоришна дружина почела је, заједно са загребачким глумцима, са радом у београдском Театру на Ђумруку (*Српско народно позориште у Новом Саду, Зборник прилога историји југословенских позоришта, 1861—1961, Нови Сад*, 1961, стр. 365).

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53 и 56.

59.

1840 август 10, Бела Црква — Антон Хајн, директор позоришне трупе из Беле Цркве, моли Земунски магистрат за одобрење да у току зиме може давати у Земуну позоришне представе, са својом солидном певачком и глумачком трупом. Располаже библиотеком-комадима и извршном гардеробом. — Одобрено.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1840, П 1964.

Види бр. 4, 7, 18, 23, 27, 37, 38, 39, 40, 50, 51, 53, 55, 56 и 58.

Миховил Томандл пише да је у Панчеву 1839. године давало представе „немачко позориште“... под управом директора Хајма. „Сигурно да је то директор Хајн из горњег документа, те да је дописник „Магазина“, из кога је Томандл узео податке, погрешно написао његово име. (*Др Миховил Томандл, Историја српског позоришта у Војводини, I, Нови Сад*, 1951, стр. 110).

60.

1840 септембар 10, Петроварадин — Генерална команда шаље Земунском магистрату пасош на годину дана за позоришног директора Алберта Штајна.

2 1.

Копија. ИАБ, ЗМ, 1840, П 2188.

61.

1841 мај 8, Земун — Већник Земунског магистрата Филиповић извештава да је на скупштини овдашње Православне општине, одржане 5. о. м., за члана Школске општине изабран и Тимотије Коларовић (отац глумца Димитрија Коларовића).

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1841, П 914.

Види бр. 1, 9, 13, 21, 24 и 35.

62.

1842 август 1, Земун — (Грађевинска комисија Земунског магистрата) извештава, да се у неподесном Спиртином чардаку не

могу одржавати позоришне представе. — Земунски магистрат пристаје да споменути чардак послужи за позоришна приказивања, ако се претходно изврши адаптација.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1842, П 721.

Овај чардак се налазио у земунском „унутрашњем граду“ (између палисада). 1873. године то је била гостионица „Код медведа“, са зиданим винским подрумом, под бр. 752, својина Анастасије Спирта, (*Der Grenzbote, Граничарски гласник земунске недељне новине*, 1873, бр. 1)

63.

1844 мај 29, Вршац — Овлашћени директор „једног краљевског угарског градског позоришта“ Фридрих Голдхајм моли Земунски магистрат за одобрење да почевши од краја октобра о. г. даје позоришне представе у Колхуберовој „новосаграђеној сали“ (Франца Колхубера, гостионичара „Код златног лава“). Наглашава да ће образовати дружину од не само „морално солидних људи“ него и рутинираних глумаца и певача, са репертоаром најновијих веселих и позоришних игара и пародија. Голдхајм подсећа да се из приложеног уверења види да је земунској публици познат његов солидан рад и да је ожењен ћерком једног бившег земунског контрибуента (пореског обвезника).

Сличну молбу шаље Земунском магистрату из Панчева „позоришни предузимач Август Јозеф Ланг, који би давао и водвиљ „Веридба пред доброшем“. Спомине и сликара Денка, који борави у Земуну (бечки уметник, настоји да пређе у Београд), а који би му „насликао једно ново позориште“ (кулисе). — Одобрено.

6 1.

Копија и оригинали. ИАБ, ЗМ, 1844, П 564.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 43, 44, 47, 49, 53, 55, 56, 58 и 59.

Колхуберова гостионица „Код златног лава“ налазила се у граду, под бр. 54 (ЗМ, 1850, П 1138) и била је „прва гостионица у граду, где се скупља највише странаца“ (ЗМ, 1850, П 1198).

64.

1844 јули 4, Земун — Земунски магистрат моли Рударски суд у Оравици да приложу одлуку уручи „позоришном предузимачу“ Карлу Мистлбауеру, који борави онде.

2 1.

Копија. ИАБ, ЗМ, 1844, П 699.

65.

1844 јули 16, Вуковар — Овлашћени „глумачки директор“ Антон Хајн моли Земунски магистрат за одобрење да са својом „солидном трупом“ даје у „новосаграђеној сали“ у Земуну позоришне представе. — Пошто од Земунског магистрата није добио одговор, Хајн му се обраћа поново 2. августа исте године, наводећи да за 14 година, колико је давао у Земуну представе, никакве тужбе није било против њега. — Сачуван је само пропратни акт, из кога се види да је Земунски магистрат решио Хајнову молбу, али одлуке Земунског магистрата нема у предмету.

4 1.

Копија и оригинали. ИАБ, ЗМ, 1844, П 789.

Види бр. 23, 39, 40, 50, 51, 53, 55 и 59.

66.

1844 новембар 5, Пожун — Пожунски магистрат шаље Земунском магистрату, на његово тражење, личне исправе свога становника и позоришног директора Јохана Шварца, са глумачким именом Август Леклер, родом из Беча, а који се сада налази у Земуну. У прилогу је и уверење Белоцркванског магистрата, од 7. септембра 1844, године, да су Леклер и његова „оперска и глумачка дружина“ у сваком погледу беспрекорни. Да сада бораве у Белој Цркви, где су наишли на „опште допадање и љубав публике“, са најновијим комадима. У једном акту овог предмета пише да Леклер говори немачки и нешто француски.

24 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1844, П 1377.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59 и 63.

67.

1844 новембар 6, Земун — Земунски магистрат моли Панчевачки магистрат и Полицијски инспекторат у Оравици да обавезу „позоришног предузимача“ Августа Леклера да плати преузети дуг белоцркванског глумца Јохана Мистлбауера.

1 1.

Концепт. ИАБ, ЗМ, 1844, П 1241.

Види бр. 66.

68.

1845 април 12 (4), Нова Градишка — Позоришни управник Едмунд Шутер моли Земунски магистрат да му се одобри да даје позоришне представе у Земуну. Шутер наглашава да је за време од седам и по месеци давао представе у Бјеловару и три месеца у Новој Градишки „на задовољство

публике“, за што може да поднесе уверења. Располаже најновијим комадима и комади-ма са певањем. Његова трупа има „морално и солидно држање и добру заједничку игру“. — Молба је одбијена.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1845, П 472.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63 и 66.

69.

1845 април 20, Митровица — Антон Хајн моли Земунски магистрат да се њему и његовој „садашњој дружини“ дозволи приказивање представа у Земуну. — Одлука Земунског магистрата послата Команди Петроварадинске граничарске регименте.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1845, П 483.

Види бр. 23, 39, 40, 50, 51, 53, 55, 59 и 65.

70.

1846 јули 2, Земун — „Позоришни предузимач“ Мартин Шауер, који сада борави у Каменици, моли Земунски магистрат да му се одобри да у Земуну са својом трупом даје позоришне представе. — Одобрено.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1846, П 857.

71.

1846 јули 31, Петроварадин — Генерална команда шаље пасош за учитеља играња Фридриха Голдхајма, раније позоришног управника.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1846, П 1023.

Види бр. 43, 44, 47, 49, 55, 56 и 63.

Из документа П 1307 (1852 г.) види се да је Голдхајм пруски држављанин. — Давао је огласе у земунским недељним новинама о својој школи за играње, у сали „Код трубача“. (*Der Grenzbote*, 1870, бр. 36.)

72.

1848 фебруар 8, Петроварадин — Позоришни директор Фридрих Голдхајм моли од Земунског магистрата одобрење да у Земуну са својом дружином „за игру и пародије“ даје представе. — Одобрено са напоменом да подносилац молбе треба што је могуће пажљивије да изабере чланове за своју трупу, да би публика била задовољна.

4 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1848, П 233.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 43, 44, 47, 49, 53, 55, 56, 58, 59, 63, 66, 68 и 71.

73.

1848 април 12, Земун — Земунски магистрат шаље месној Војној команди глумца Карла Мајстера, упућеног од стране Магистрата у Лавову, да утврди да ли је способан за војску. — Проглашен је неспособним.

6 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1848, П 497 и П 521.

74.

1848 септембар 23, Петроварадин — Славонска генерална команда саопштава Земунском магистрату, да је (Земунки) Алојзији Хрудимски издат пасош, да посети свога мужа, оперског певача у Франкфурту.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1848, П 1120.

(Фердинанд Хрудимски) је по свој прилици син дугогодишњег земунског хирурга Прокоса Хрудимског, родом из Колина у Чешкој, чије се име налази у документима Земунског магистрата још из 1801. године. Ова хипотеза има своју реалну основу и стога што Чешка има јаку музичку традицију, па је то могло утицати да се син земунског лекара — Чеха определи за вокалну музику.

75.

1849 септембар 24, Земун — Земунски магистрат шаље Аустријском конзулату за Србију у Београд 10 форинти металног новца дуга, наплаћених од земунског гостионичара Јакова Милутиновића за 20 „одузетих књига“ („*Irina et Filander*“), у корист оставинске масе у Београду умрлог књижевника Јоакима Вујића.

6 1.

Копија и оригинали. ИАБ, ЗМ, 1849, П 672.

Види бр. 8, 9, 10, 14, 15, 18 и 38.

76.

1850 јануар 6, Земун — Полиција извештава Земунски магистрат да нема сметњи за Фердинанда Хрудимског (оперског певача) да се одсели из Земуне.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1850, П 53.

Види бр. 74.

77.

1850 јануар 31, Земун — Земунски магистрат одобрава „позоришном предузимачу“

Готфриду Вагнеру да може у Земуну давати са својом дружином позоришне представе.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1850, П 240.

78.

1850 мај 15, Земун — Земунски магистрат шаље царско-краљевској Банатско-српској земаљској војној команди тражену отпусницу за Земунца Фердинанда Хрудимског, оперског певача. — Одобрено му да напусти царско-краљевско аустријско поданство и да се исели.

2 1.

Копија. ИАБ, ЗМ, 1850, П 946.

Види бр. 74 и 76.

79.

1851 новембар 26, Земун — Управница „Магнетског позоришта“ из Печуја Клара Кошон моли Земунски магистрат да јој одобри да у Земуну, у сали „Код зеленог дрвета“ даје представе свога Позоришта. (*Magnetten-Theater*). — Одобрено. Кошонова је платила једну форинту металног новца таксе у корист Болничке касе.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1851, П 4025.

80.

1852 јули 20, Темишвар — Хајнрих Веске, сада у Темишвару, моли Војну команду у Земуну да му допусти да у Земуну са својом дружином изводи позоришне представе. Веске истиче, између осталог, да има уверења о својој позоришној раду већ од пре много година у Аустрији, Штајерској, Угарској и др. — Одобрено.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1852, П 2437.

81.

(без датума ни назначеног места) — Овлашћени позоришни директор у Панчеву Алојз Раух моли Земунски магистрат за одобрење да у Земуну одржи једну представу „са путујућом децом која изводе игре“. — Одобрено 29. јануара 1853. године.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1853, П 350.

82.

1853 август 11, Земун — Позоришни директор Емил Антони, сада у Оршави, моли Земунски магистрат да му се допусти да у Земуну са својом дружином приказује по-

зоришне представе. Наглашава да има и библиотеку са најновијим комадима, са одговарајућом гардеробом. — Одобрено.

4 1.

Оригинал и копија. ИАБ, ЗМ, 1853, П 2905.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68 и 72.

83.

1853 септембар 22, Велики Бечкерек — Управни комесаријат шаље Земунском магистрату уговор о закупу ондашње позоришне зграде, склопљен са позоришним управником Емилом Антони, који је сада у Земуну. Напомиње се да Антони треба да се обавезе да замоли одобрење за давање позоришних представа у Великом Бечкереку, јер му је досадашња дозвола била дата само за градове Липу и Нови Сад.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1853, П 3459.

Види бр. 82.

84.

1853 октобар 20, Земун — Позоришни директор Емил Антони, који се сада налази у Земуну, изјављује записнички у Земунском магистрату да нема могућности да ове зиме са својом трупом даје „немачке представе“ у Черновицама.

4 1.

Копија и оригинал. ИАБ, ЗМ, 1853, П 3508.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68, 72, 82 и 83.

85.

1854 јануар 8, Велики Бечкерек — Директор Позоришта у Великом Бечкереку Емил Антони моли Земунски магистрат да му се дадне „искључиво право“ да у Земуну током ове године приређује позоришне представе. Напомиње да су Земунском магистрату позната добра уверења која је добио у свим местим-а, где је давао представе. — Одобрено.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1854, П 103.

Види бр. 82, 83 и 84.

86.

1854 јануар 10, Земун — Земунска војна команда саопштава Земунском магистрату о обавештењу Намесништва, да је Одбору београдског Народног позоришта одобрено да на подручје Земуна увезе 500 примерака

позоришних комада Јована Стерије Поповића — „Лахан“ и „Београд некад и сад“.

1 1.

Копија. ИАБ, ЗМ, 1854, П 267.

Види бр. 1, 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68, 72, 82 и 84.

87.

1854 јануар 19, Земун — Земунски магистрат подноси Земаљској војној команди молбу земунских „грађанских синова“ да им се дозволи да изводе дилетантске позоришне представе. — Земунски магистрат их је најпре био одбио јер у Земуну нема позоришне зграде. Они су поново поднели молбу и предлажу салу гостионице „Код црног орла“ за извођење представа.

2 1.

Копија. ИАБ, ЗМ, 1853, П 4504.

88.

1854 фебруар 3, Земун — Земаљска војна команда упућује земунске глумце-аматере Јефту Поповића и осам његових другова да се за одобрење за давање дилетантских позоришних представа обрате командујућем генералу, који се сада налази у Земуну. — Одобрено. Представе ће се приказивати у сали гостионице „Код црног орла“. Према полицијским прописима сваки комад ће се подносити Полицији на цензуру, а приход од сваке представе ставиће се Земунском магистрату на располагање за добротворне сврхе.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1854, П 586.

Види бр. 87.

89.

1854 април 11, Mezökegyes — Позоришни директор Готфрид Вагнер моли Земунски магистрат да у Земуну са својом трупом изводи „драмске представе“. Спомиње и драматургију. — Одбијена молба, са образложењем да је претходно издато одобрење другом.

6 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1854, П 1254.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68, 72, 77, 82, 84 и 86.

90.

1855 март 10, Земун — Потврда Фердинанда Бекера да је примио одлуку Земунског магистрата, од 3. марта о. г., са одобрењем да даје у Земуну позоришне представе.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1855, П 771.

91.

1856 децембар 12, Митровица — Позоришни директор Емил Антони моли Земунски магистрат за одобрење да у Земуну, у сали гостионице „Код црног орла“, изводи представе. — Одбијено због непрописне таксе.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1856, П 4839.

Види бр. 82, 83, 84, 85, 87 и 88.

2 1.

92.

1857 јуни 13, Земун — Позоришни директор Хуго Прајс моли Земунски магистрат за дозволу да у Земуну приказује позоришне представе још до краја августа ове године. Одобрено му само још један нови „Абонемент“ (претплата за позоришне карте).

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1857, П 2240.

2 1.

93.

1857 децембар 23, Земун — Терезија Фридланд моли Земунски магистрат за одобрење да изводи у Земуну позоришне представе. — Одобрено с тим да плати прописану таксу за Болницу.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1857, П 4731.

2 1.

94.

1858 март 6, Земун — „Позоришни предузимач“ Терезија Фридланд моли Земунски магистрат одобрење за одржавање позоришних представа у Земуну. Подвлачи да са својом дружином долази из Руме и већ осам година ужива поверење власти Српско-Банатске Границе.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1858, П 992.

Види бр. 93.

8 1.

95.

1859 јануар 24, Панчево — Позоришни директор Готфрид Вагнер моли Земунски магистрат да му се дозволи да у Земуну приређује позоришне представе. — Одобрено.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1859, П 375.

Види бр. 77 и 89.

3 1.

96.

1859 фебруар 27, Панчево — Панчевачки магистрат шаље Земунском магистрату дозволу за одржавање позоришних представа,

да се преда позоришном директору Готфриду Вагнеру.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1859, П деловодни протокол, бр. 828.

Види бр. 77, 89 и 95.

97.

1859 мај 24, Вршац — Позоришни управник А. Раух моли Земунски магистрат одобрење за извођење позоришних представа у Земуну. — Адактирано због непрописане таксе.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1859, П 2042.

Види бр. 81.

98.

1860 децембар 1, Темшвар — Франциска Хинц моли од Земунског Магистрата дозволу да кроз осам дана даје у Земуну представе са својим марионетским позориштем, у сали гостионице „Код зеленог дрвета“. — Одобрено.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1860, П 4469.

Види бр. 79 и 98.

99.

1860 децембар 12, Земун — Земунски магистрат обавештава Франциску Хинц да јој је одобрено да у Земуну изводи представе свога марионетског позоришта.

3 1.

Копија. ИАБ, ЗМ, 1860, П 4594.

Види бр. 98.

100.

1860 децембар 29, Земун — Земунци Алекса Савић, Теодор Златић, Никола Рашић, Милош Банатовић и др. моле Земунски магистрат за одобрење да идуће зиме оснују у Земуну Српско позориште. Истичу да им је Општина у ту сврху уступила салу у локалу код старе цркве Светог Николе. — Одобрено са напоменом „да сваки пут пре извођења представе исту морају пријавити и предати Полицији ради контроле.“

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1860, П 4285.

101.

1861 октобар 22, Нови Сад — Штампани позив Позоришног одбора за прикупљање новчаних прилога за оснивање „Србског народног позоришта у Новоме Саду“, упућен Земунском магистрату. — Три странице

великог формата, са исцрпном анализом театра као културног феномена, веома занимљивом са историјског аспекта.

4 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1861, I-3943.

Види бр. 1.

102.

1862 јануар 23, Земун — Лудвиг Кандерла моли Земунски магистрат да му се дадне дозвола да на подручју Војне Границе даје позоришне представе.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1862, П 220.

103.

1862 фебруар 16, Земун — Земунски магистрат шаље Среском суду у Руми одобрење Генералне команде у Темишвару за позоришног предузимача Лудвига Кандерлу да може у трајању од једне године давати позоришне представе.

2 1.

Концепт и оригинал. ИАБ, ЗМ, 1862, I-447.

Види бр. 102.

104.

1862 јуни 3, Панчево — Команда Немачко-банатске регименте доставља Земунском магистрату позив Српске читаонице у Новом Саду за прикупљање прилога за новосадско Српско народно позориште.

4 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1862, П 1783.

Види бр. 1 и 101.

105.

1862 јули 18, Земун — Земунски магистрат препоручује Земаљској генералној команди (у Темишвару) молбу Земунца Стевана Јовановића за одобрење да оснује властито Српско позоришно друштво, где би био директор. Истиче се да је Јовановић дуже времена учествовао у раду Српског позоришног друштва у Земуну („које је давало представе од јануара 1861. до фебруара 1862., а онда се одједном кривицом свог позоришног одбора разишло“ — *Др Миховил Томандл, Српско позориште у Војводини*, књ. I, Нови Сад, 1953, стр. 131), да се „образовао у овој струци“ и да је као дилетант играо са успехом на разним представама.

2 1.

Концепт. ИАБ, ЗМ, 1862, I-1978.

106.

1862 јули 27, Темишвар — Генерална команда дозвољава Земунцу и „позоришном предузимачу“ Стевану Јовановићу да оснује у Земуну Српско позоришно друштво, с тим да може представе да даје и у Српско-банатској војној граници у времену од шест месеци, почевши од 1. августа 1862. године. Наглашено је, између осталог, да Јовановић има строго да се придржава Позоришне уредбе од 25. новембра 1850. — Саопштено Јовановићу.

Стеван Јовановић је 1862. године био члан новосадског Српског народног позоришта.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1862, I-2427.

Види бр. 1, 101, 104 и 105.

107.

1864 јануар 10, Вршац — Акта о предаји „позоришног одобрења“ Председништва Намесништва у Будиму, позоришном управнику Густаву Шајцу, званом Пфалц, сада у Земуну.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1864, I-175.

108.

1864 март 11, Беч — Бечки магистрат моли Земунски магистрат да се регрутної комисији упути Бечлија Хајнрих Позингер, звани Певач, који сада ради у Земуну, код позоришног управника Густава Пфалца.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1864, I-893.

Види бр. 107.

109.

1864 март 18, Загреб — Председништво Намесничког већа за краљевине Далмацију, Хрватску и Славонију моли Земунски магистрат да приложено одобрење уручи позоришном директору Густаву Шајцу — Пфалцу, заједно са његовом молбом од 3. фебруара о. г. — Послато у Панчево, где се сада налази Пфалц.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1864, I-992.

Види бр. 107 и 108.

110.

1864 ожујак (март) 24, Загреб — Спор Катарине Рушован са бившим чланом загребачког Народног казалишта Стевом Јо-

вановићем, сада кројачем у Земуну, због 24 форинте аустријске вредности дуга.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1864, I-1050.
Види бр. 1.

111.

1864 април 9, Темнишвар — Акта у вези молбе глумца Јана Клобушицког да му се одобри да (у Земуну) излаже „стереокопију“. — Примедба оловком на једном акту, да се именовани сада налази „са својом изложбом“ у Новом Саду.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1864, L-1162.

112.

1864 април 13, Нови Сад — Пословођа и глумац Јан Клобушицки, у вези своје молбе да му се пошаље пасош и одобри изложба стереоскопа, извештава да се сада налази као глумац под вођством господина Штромајера.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1864, и-1187.
Види бр. 111.

113.

1864 јуни 8, Панчево — Панчевачки магистрат шаље Земунском магистрату изворно препис акта (Аустријског генералног конзулата за Србију у Београду), којим саопштава, према допису Генералне команде у Загребу, да није уважена жалба позоришног директора Адама Мандровића у вези одобрења да одржава позоришне представе у Хрватско-Славонској војној граници.. — Саопштено Мандровићу, који сада борави у Земуну.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1864, I-2066.

Глумац Адам Мандровић (1839—1912), са загребачким глумцима давао представе код Кнежеве пиваре у Београду, 1862. године.

Види бр. 58.

114.

1865 јануар 29, Темнишвар — Генерална команда обавештава Земунски магистрат да је удовољена молба управника позоришне трупе Лудвига Шотена, те му се дозвољава одржавање позоришних представа на територији Војне Границе, у трајању од шест месеци, а посебно у Панчеву и Земуну.

4 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, I-295 а.

115.

1865 фебруар 12, Нови Сад — Новосадски магистрат одговара на молбу Земунског магистрата, да земунски контрибуненти келнер Венцл Кеглић и глумац Никола Расић не станују у Новом Саду, а да је Расић сада наводно у Карловцима.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, I-563.

Никола Расић је један од потписника молбе за првобитно оснивање Српског позоришта у Земуну 1860. године. (Стеван Радовановић, *Из културне историје Земуне*, Земун, 1970, стр.168.)

Види бр. 100.

116.

1865 март 20, Панчево — Полиција у Панчеву моли земунску Полицију да обавести позоришног директора Лудвига фон Шотена да му се не одобрава одржавање осам позоришних представа у Панчеву, пошто није добио одобрење Панчевачког магистрата, као што је то погрешно навео. Дозвола је раније дата позоришном управнику Штромајеру. — У прилогу се налази Шотенов плакат, где су репертоаром обухваћене и француске оперете, а претплата за осам представа износи 3 форинте и 50 крајцара бечке вредности.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, Но 251.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68, 72, 82, 84, 89, 112 и 114.

117.

1865 март 21, Пешта — Намесник Краљевине Угарске моли земунску Полицију да му пошаље податке о позоришном управнику Лудвигу Шотену, сада у Земуну, који моли да се њему и његовој дружини продужи одобрење за Краљевину Угарску (за давање позоришних представа). — Одговорено да Шотен и његова дружина у Земуну нису имали полицијских сметњи.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, Но 267.

Види бр. 114 и 116.

118.

1865 април 5, Земун — Игњат Васиљевић моли Земунски магистрат да дозволи новосадском Српском народном позоришту да у Земуну даје представе.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, Бр. 928.

Види бр. 1, 101 и 104.

119.

1865 април 14, Земун — Управник Српског народног позоришта у Новом Саду Јован Ђорђевић моли Земунски магистрат да прими на знање да ће његово Позориште давати позоришне представе у Земуну од 1. маја до 30. јуна о. г.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, Бр. 994.

Јован Ђорђевић (1826—1901), историчар, оснивач новосадског Српског народног позоришта и организатор београдског Народног позоришта, драматург и редитељ.

Види бр. 1, 86, 101, 104 и 118.

120.

1865 април 17, Земун — Позоришни директор Франц Штромајер подноси Земунском магистрату изјаву опуномоћеника новосадског Српског народног позоришта Брањешевића и других, дату у Панчеву 14-ог о. м., према којој своје добијено одобрење за одржавање позоришних представа у Земуну, у времену од 1. маја до краја јуна о. г., уступа Штромајеровој дружини, те моли Земунски магистрат да му ово уважи. — Уважено је.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, I-1006.

Види бр. 1, 101, 104, 112, 116, 118 и 119.

Занимљиво је овде преплитање рада немачких путујућих труппа са српским позоришним представама. Не само преплитање него и сарадња новосадског Српског народног позоришта са једном немачком путујућом трупом и то једном од познатих.

121.

1865 јуни 14, Будим — Угарско намесништво тражи од Земунског магистрата извештај о држању позоришног управника Ванинија и његове дружине, јер овај моли да му се продужи дозвола за давање позоришних представа.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, Бр. 1648.

122.

1865 јуни 17, Велики Бечкерек — Градска компанија моли земунску Полицију да позове позоришног директора Франца Штромајера да врати Штефану Молнару 28 форинти дуга.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, J 546.

Види бр. 112, 116 и 120.

123.

1865 јули 3, Будим — Акта са одобрењем намесника Краљевине Угарске позоришном управнику Ђорђу Ванинију, из Будима, да продужи давање позоришних представа (у Земуну). — Предато је одобрење Ванинију.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, I-1840.

Види бр. 121.

124.

1865 јули 9, Осижек — Окружна финансијска дирекција моли Земунски магистрат да се приложени платни налог уручи уз потврду позоришном директору из Београда Адаму Мандровићу, који се сада наводно налази у Земуну. — Одговорено да је Мандровић сада у Митровици.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, I-1898.

Види бр. 113.

125.

1865 јули 24, Печуј — Печујска капетанија моли Земунски магистрат да се приложена лична карта уручи глумцу Карлу Енгелману, који је у Земуну. — У прилогу је Енгелманова лична карта на мађарском језику.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, I-2066.

126.

1865 септембар 1, Земун — Пресуда Председништва Земунског примирителног суда, према којој глумац Карло Херман има да плати Адаму Тителу 18 форинти аустријске вредности дуга и 15 крајцара таксе. — Споменути глумац је већ поодавно отишао из Земуна, не зна се куда.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, I-2388.

127.

1865 септембар 4, Темшивар — Полицијска управа пита земунску Полицију да ли се у Земуну налази глумац Вилхелм Клајн и да ли се налази у трупи позоришног управника Штромајера. — Одговорено да се именовани не налази у Земуну.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, J 806.

Види бр. 112, 116, 120 и 122.

128.

1865 септембар 19, Земун — Пресуда Земунског примирителног суда, којом се одређује да позоришни управник Франц Штромајер има да плати Јефти Поповићу 74 форинте и 16 крајцара дуга. — Странке су се поравнале. — У прилогу је списак заплењених позоришних текстова „са улогама“ и глумачке гардеробе. Списак има 142 назива текстова приказиваних комада. Наводим неке од њих — „Дебора“, „Лумпачи“, „Љубав може све“, „Позоришно девојче“, „Госпођа с камелијама“, „Црни Петар“, „Разбојници“, „Певачица и постиљон“ и др. — Видимо да су поред лаког позоришног жанра извођени и оперете и уметнички драмски текстови, као Шилерови и Александра Диме-сина. — У заплењеној гардероби се налазе и јеврејски капут, хусарска униформа, морнарске панталоне, црни сомотски мантил, ружичасти пажевски капут, круна, златни рајф, балони, заставе и сл.

7 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, I-2547.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68, 72, 82, 84, 86, 89, 112, 116, 120, 122 и 127.

129.

1865 новембар 15, Земун — У вези свога дописа I-1978/1862. Земунски магистрат препоручује Земаљској генералној команди у Темишвару молбу Земунца Стевана Јовановића да му се продужи још на годину дана дозвола да даје позоришне представе у Српско-банатској војној граници.

2 1

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, I-3069.

Види бр. 105 и 106.

130.

1865 новембар 29, Темишвар — Земаљска генерална команда пише Земунском магистрату да обнавља одобрење Земунцу Стевану Јовановићу да може на подручју Српско-банатске војне границе давати позоришне представе током шест месеци, са Српским позоришним друштвом, које је сам основао. — Јовановић у својој поднетој молби објашњава да је првобитно одобрење добио 27. јула 1862. године, али га није могао искористити због недостатка потребног „персонала“.

6 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, I-3297.

Види бр. 105, 106 и 129.

131.

1865 децембар 21, Баваниште — Компанија у Баваништу бр. 11 моли Земунски магистрат да тамо пошаље бившег општинског учитеља Димитрија Русојева, ради неког званичног поступка. Исти је наводно суфлер земунског Српског позоришта (Српског позоришног друштва Стевана Јовановића). — Одговорено да је Русојев отишао са „Друштвом“ незнано куда и наређено Полицији да га пронађе. . .

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1865, I-3488.

Види бр. 100, 105, 106, 129 и 130.

132.

1866 фебруар 21, Велики Бечкерек — Повлашћени позоришни директор Франц Штромајер моли Земунски магистрат за одобрење да са својом дружином даје у Земуну позоришне представе на немачком језику —Одобрено.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1866, Бр. 540.

Види бр. 112, 116, 120, 122, 127 и 128.

133.

1866 мај 24, Земун — Земунски магистрат моли Новосадски магистрат да од Николе Рашића наплати заосталу порезу. Исти је запослен као глумац у новосадском Српском народном позоришту. — Одговорено да се Рашић сада налази у Вршцу.

4 1.

Концепт и оригинал. ИАБ, ЗМ, 1866, 1508.

Види бр. 1, 100, 101, 104, 115, 118, 119 и 120.

134.

1866 јуни 2, Темишвар — Генерална команда саопштава Земунском магистрату да се дозвољава позоришном директору Францу Штромајеру да у Војној Граници даје представе.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1866, 1502.

Види бр. 112, 116, 120, 122, 127, 128 и 132.

135.

1866 јуни 4, Будим — Повереник Угарске владе саопштава Земунском магистрату да се одобрава позоришном управнику Ђорђу Ванинију да даје позоришне представе.

2 1

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1866, Бр. 1501.

Види бр. 121 и 123.

Als
 1. Was folgt Hk. in der General
 Consulat in Belgrad
 2. der Herr Direktor
 H. Carl von Remey
 in Belgrad
 At 4, July 67

Erw. H. v. Remey

Erw. H. v. Remey

da zu Belgrad damals
 mit seiner Gesellschaft
 sich aufhaltende Herr
 Direktor Carl von Remey
 ein sehr Unrecht, hat
 aus einigen Zeit Belgrad,
 sich, und in belgrads
 Zeit nach der Anlage H. 1698
 schriftlich um die Verpachtung
 der auf Vukovar gemeinlich
 unterworfenen Gärten
 seiner Gesellschaft, Sophie
 Herrschaft und Ulicie bei,
 begeben zu lassen.

Auf demselben die selben
 gesessenen Belgrad hat
 man die Klage an die Recht
 nicht nur in Vukovar zu
 sondern auch in Belgrad
 selbst, darüber das mittelst
 Male in H. v. M. H. 1454
 was bei demselben Vertrag
 längs. Falls die Verpachtung
 ist, dieses Geschäft dem Hk.
 zu als Aufzeichnung auf
 seiner Gesellschaft zu die
 Gesellschaft ebenfalls wird
 von der Regierung gefallen
 mittelst der selben
 gegeben, dass die Gesellschaft
 seine Gesellschaften

Erw. H. v. Remey

Факсимил акта Земунског магистрата, упућеног Аустријском генералном конзулату у Београду, због неке тужбе Карла фон Ремаја, сада са својом глумачком трупом у Београду. (Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, I — 1698)

Fac-similé de l'acte adressé par la magistrature de Zemun au consulat général autrichien à Belgrade concernant une plainte de Karl von Remey, se trouvant avec sa troupe d'acteurs à Belgrade (original IAB, ZM, 1867 I— 1698)

136.

1866 септембар 29, *Земун* — Команда места захтева од Земунског магистрата, на основу наређења Генералне команде у Темишвару, да позоришне трупе и Команди пријављују своје представе.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1866, I-2613.

137.

1867 јануар 11, *Нови Сад* — Новосадски магистрат одговара Земунском магистрату на његов допис I-3165/1866. у вези с наплатом пореза од Јелке Јовановић и Николе Рашића, из новосадског Позоришта (Српског народног позоришта), чији је персонал сада у Панчеву.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, I-151.

Рашић је почео да глуми у једној дилетантској групи у Вршцу. Затим је био члан београдског Народног позоришта и новосадског Српског народног позоришта.

Види бр. 1, 100, 101, 104, 115, 118, 119, 120 и 133.

138.

1867 јануар 13, *Велика Кикинда* — Позоришни директор Карло Ремај јавља Земунском магистрату да ће са својом позоришном дружином доћи у Земун, да даје позоришне представе.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, I-132.

Карло фон Ремај је значајна, још недовољно проучена личност немачких путујућих глумачких трупа, које су у XIX веку крстариле по нашим крајевима под влашћу аустријске царевине, касније Аустроугарске, па и ван ње.

139.

1867 април 9, *Велики Бечкерек* — Градска капетанија одговара Земунском магистрату у вези с Јозефом Бурлифаном, реkvизитером Штромајерове позоришне дружине, који је у Земуну позајмио неко крзно и др. па није вратио.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, ад 555.

Види бр. 112, 116, 120, 122, 127, 128, 132 и 134.

140.

1867 мај 2, *Кикинда* — Адвокат Крајован пита земунски Полицијски комесаријат

телеграмом да ли је још у Земуну позоришни директор Ремај. — Одговорено да је отпутовао у Београд.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867. Но 749.

Види бр. 138.

141.

1867 мај 17, *Хаџфелд* — Порески уред моли Земунски магистрат за обавештење куда је из Земуна отпутовао његов порески дужник Карло фон Ремај, позоришни управник.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, Но 923.

Види бр. 138 и 140.

142.

1867 јуни 15, *Земун* — Позоришни директор Карло ф(он) Ремај пише Полицији у Земуну у вези с Јозефином Ценграф и Отилијом Бабицки (глумица), које му дугују 52 форинте.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, Но 1075.

Види бр. 138, 140 и 141.

143.

1867 јуни 25, *Брод* — Из Брода моле Земунски магистрат телеграмом да се од глумице Пахер, која стиже у Земун, наплати 2 форинте и 86 крајцара за храну.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, Но 1143.

144.

1867 јуни 26, *Вуковар* — Позоришни директор Јох(ан) Пијанта моли Земунски магистрат за одобрење да у Земуну даје позоришне представе. — Одобрено му је за време јули—септембар о.г.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, I-Но 1693.

У Пијантиној немачкој позоришној трупи била је и прва „Lokalsängerin“ (пова певачица) Аугуста Прате, с којом је Пијанта склопио уговор у Бечу 1869. године. С њом је имао и спор на суду у вези с ангажманом. (*Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада* — из магистратске архиве, Нови Сад, 1951, стр. 382.)

145.

1867 јули 4, (*Земун*) — Земунски магистрат пише Аустријском генералном конзулату у Београду због тужбе позоришног

V. V. General Commando
Abth. 7. № 757.

zu Temišvar

An

dem V. V. Militär-Commissär Magistrate

zu

Temišvar

Temišvar am 16. Februar 1868

5. 20

Da nach Ermächtigung des Magistrate gegen den
von dortigen Bürgermeister Alexander Kolarevic laut be-
rinstet vom 9. des Abth. 1. № 275 ausgehender Entlassung
and dem österreichischen Staats-Anwalte Joseph Jurek
Antrag um seine Familien-Ansiedlung als fürstlich serbische
Unterthanen beim kaiserlichen Anwalte abzuhandeln und
der kaiserlichen Anwaltschaft die fürstliche serbische
Regierung beigebracht hat, so wird demselben
auf Grund des § 4. lit. 5. des neuen Anordnungs-
Gebots vom 18. November 1846. F. 1595 die erbetene
Anordnungs-Ermächtigung nach dem fürstlichen
Serbien vom General-Commando somit vollzogen.

Unter Rückstund der Beweismittel verfallt daher
dem Magistrate der Auftrag, wegen Anordnungs-Ermächtigung, die
kaiserliche Anwaltschaft und dessen Qualifications-Ermächtigung samt
Familien-Ansiedlung an der dortigen Concurs-Ermächtigung, kaiserlich
demselben beizubringen zu lassen.

1977 10990. für den Commandanten

Genl. Jurek 24/2 868

W. Jurek

W. Jurek

W. Jurek

Факсимил акта Генералне команде у Темišвару, са одобрењем сину земунског грађанина
Димитрију Коларовићу да са породицом пресели у Кнежевину Србију. (Оригинал. ИАБ,
ЗМ, 1868, I — № 538)

Fac-similé d'un document de la Commande générale de Temišvar avec le permis au fils du
citoyen de Zemun Dimitrije Kolarevic pour s'établir avec sa famille dans la principauté de
Serbie (original IAB, ZM, 1868, I, № 538)

управника Карла фон Ремаја, сада са својом трупом у Београду, против две глумице трупе, које су побегле у Вуковар.

5 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, I-1698.

Види бр. 138, 140, 141 и 142.

Нашавши се у Београду 1867. године Ремај је приказивао немачке и српске представе „па се разметао да ће основати у Србији стално српско народно позориште...“ (*Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада*, Нови Сад, 1951, стр. 284).

146.

1867 август 2, *Панчево* — Панчевачки магистрат моли Земунски магистрат да се приложено решење уручи позоришном директору Јохану Пијанта, који је у Земуну даље продужио „абонман“.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, I-Но 2125.

Види бр. 144.

Немачка позоришна трупа под управом Јохана Пијанте давала је 1870. године представе у Новом Саду. У његовој дружини су тада били и Загрепчанин Јулије Бенковић као суфлер и глумица Хермина Микашиновић. (*Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада* — из магистратске архиве, Нови Сад, 1951, стр. 282—283.)

147.

1867 август 7, *Земун* — Земунски магистрат шаље Генералној команди ради цензуре позоришни комад „Прва свађа“ (*Der erste Streit*) овдашњег становника Ф. Хајнриха.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, I-Но 2203.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68, 72, 82, 84, 86, 89, 116 и 128.

148.

1867 август 10, *Земун* — Пресуда Председништва Земунског примирителног суда, према којој су се Јозефина Ценграф и Отилија Бабицки (глумице) обавезале да ће (позоришном директору) фон Ремају платити 8 дуката дуга.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, I-Но 2141.

Види бр. 138, 140, 141, 142 и 145.

149.

1867 септембар 11, *Загреб* — Поштанска дирекција пише Земунском магистрату због наводне опасности од пожара за земунску поштанске зграду, јер се у суседној кући Марка Романчића дају ноћу позоришне представе.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1867, I-2684.

150.

1868 фебруар 5, *Панчево* — Панчевачка полиција пише земунској Полицији због путне торбе глумца Николе Недељковића, коју су украли Земунци Никола Таубер и Јохан Тојмер.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1868, Но 205 (Пол.)

Никола Недељковић је био члан Кнежевићеве дружине у времену када је покренута акција за оснивање новосадског Српског народног позоришта. Био је и члан овог новооснованог Позоришта. (*Др Миховил Томандл, Историја српског позоришта у Војводини*, И, 1953, Нови Сад, стр. 135 и 149; *Василија Колаковић, Љубица и Димитрије Коларовић, часопис Стеријиног позорја „Сцена“*, 6, Нови Сад, 1969, стр. 279.)

Види бр. 1, 101, 104, 118, 119, 120, 133 и 137.

151.

1868 фебруар 16, *Темнишвар* — Генерална команда одобрава преко Земунског магистрата (глумцу) Димитрију Коларовићу, сину земунског грађанина, да се са породицом пресели у Кнежевину Србију.

4 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1868, I-Но 538.

Димитрије Коларовић је рођен у Земуну 1838. године, у трговачкој породици. Земунски је глумац — дилетант и један од најбољих чланова ансамбла новооснованог новосадског српског народног позоришта и новооснованог Народног позоришта у Београду, те Народног казалишта у Загребу. (*Василија Колаковић, Љубица и Димитрије Коларовић, часопис Стеријиног позорја „Сцена“*, 6, Нови Сад, 1969, стр. 278—292.)

Види бр. 1, 13, 24, 35, 61, 86, 101, 104, 110, 118, 119, 120, 133, 137 и 150.

152.

1868 јуни 7, *Земун* — Јохан Мах и Вилхелм Фрис моле Земунски магистрат за дозволу да у Земуну одржавају представе

2004.
B.

Od Magistrata slov. i hr. grada Sombora

Slavnom Poglavarstvu

u
Zemunu

4. org. priloga i. 2. f. a. v.

Pročem je ovom Magistratu do znanja došlo, da se srbsko-narodno pozorišno društvo sad u Zemunu nalazi; to imamo čast slavnom Poglavarstvu Milke Grgurove odpuštno pismo za kneževinu Srbiju, - koje je sa odpisom visokog ug. hr. Ministarstva unutrašnjih poslova od 20. juna t. g. br: 8770, amo radi uručenja izdano, - s tim službeno prijateljskim zamolenjem priposlati, da bi isto zajedno sa priloženim tri originalna dokumenta i dva for: aus. vred. samo sad nakodećoj se Milki Grgurovoj srbsko narodnog pozorišnog društva slanu pored dostavnice uručiti i potvrđenu dostavnicu amo odposlati izvolele.

U Somboru 26. juna 1868.

Stojanović
gradonačelnik

Факсимил пропратног акта Сомборског магистрата, са отпусницом за Кнежевину Србију Милки Гргуровој, сада у Земуну са члановима новосадског Српског народног позоришта (Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1868, I — 2371)

Fac-similé de l'acte de la magistrature de Sombor avec le permis de partir pour la principauté de Serbie accordé à Milka Grgurova, se trouvant à Zemun avec les membres du Théâtre national serbe de Novi Sad (original IAB, ZM, 1868 I-2371)

свога „механичког позоришта“, у сали гостионице „Код црног орла“.

Узето у поступак.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1868, I-Но 1963.

153.

1868 јуни 26, Сомбор — Сомборски магистрат шаље Поглаварству у Вуковару „одпустно писмо“ за Кнежевину Србију члану новосадског Српског народног позоришта Милки Гргуrowој. — Земунски Магистрат је отпусницу уручио Милки Гргуrowој, која се сада са члановима новосадског Српског народног позоришта налази у Земуну.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1868, I-2371.

Милка Гргуrowа (1840—1924) је прешла у Београд, где је постала чланица београдског новооснованог Народног позоришта.

Види бр. 1, 86, 101, 104, 118, 119, 120, 133, 137, 150 и 151.

154.

1868 јуни 28, Земун — Акта о одобрењу новосадском Српском народном позоришту да даје представе у Војној Граници у трајању још једне године тј. до краја јула 1869. Позоришту се такође дозвољава да одржава представе у ацени Романчићеве баште у Земуну, коју је напустио немачки позоришни директор Ремај, који се сада налази у Панчеву. — О овоме су обавештени директор Српског народног позоришта Јован Ђорђевић и Петар Б. Вукомановић.

5 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1868, I-2337.

Види бр. 1, 101, 104, 118, 120, 133, 137, 138, 140—142, 145, 148, 149, 150, 151 и 153.

155.

1868 јули 30, Земун — Позоришни управник фон Ремај и глумац Штаубер подносе Полицији тужбу против глумца Рудолфа Неча, Штауберовог усвојеника, што је без пасоша побегао у Мехадију, не предавши претходно позоришну књижицу.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1868, I, Но (2695) 2977.

Види бр. 138, 140, 141, 142, 145, 148 и 154.

156.

1868 јули 30, Земун — (Земунска полиција) извештава Земунски магистрат да су позоришни директор фон Ремај и глумац

Штаубер поднели тужбу против глумца Рудолфа Неча, који је раскинуо уговор и побегао у Мехадију, а да није претходно предао позоришну библиотеку.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1868, Но 1484 (Пол.)

Види бр. 138, 140, 141, 142, 145, 148, 154 и 155.

157.

1868 август 7, Вршац — Градска капетанија моли земунску Полицију телеграмом да се натраг пошаље глумица Ернестина Монте, која је напустила свога директора.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1868, Но 1555.

158.

1868 новембар 8, Нови Сад — Позоришни управник Ремај моли земунског мајорна-градоначелника да се ухапси и у Нови Сад пошаље глумица Ценграф, која је извршила неку превару. — Телеграм.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1868, I-Но 4170.

Види бр. 138, 140, 141, 142, 145, 148, 154, 155 и 156.

159.

1869 јануар 9, (Земун) — Земунски магистрат пише позоришном директору Карлу фон Ремају у Нови Сад и одобрава му да у Земуну може давати позоришне представе.

9 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1868, I-ад Но 1315.

Види бр. 138, 140, 141, 142, 145, 148, 154, 155, 156 и 158.

160.

1869 децембар 14, Земун — Милош Грабовачки моли од Земунског магистрата одобрење, у име Управе „Српске добровољне позоришне дружине“ у Земуну, да се у недељу, 14. децембра о.г. одржи представа „Ајдуци“. — Одобрено.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1869, I-4893.

Српски комедиограф Јован Стерија Поповић (1806—1856, Вршац) написао је трагедију „Ајдуци“ 1842. године.

Види бр. 86.

161.

1869 април 8, Земун — Немачки позоришни управник Карл Ремај, сада у Земуну, моли Земунски магистрат за дозволу

✓
Милостица
славном Магистрату.

Почет се основано, друштво
из Подгорица Влашка ученика
Земунски, да позоритне
представе даду, у Корисит
Завеснивање Бродера Сирота:
мни ученика овдашних.
у томе се славни Магистрат
за дозвољене, да у понедељак
20 Септембра. а. б. у Арени
Ботаничкевој: представу
дамо.

Почет је председава да
Кориситиу да, по толико
уједно да дозвољене поседак
са три Ареније означити,
у име Друштва

У Земуну 6/9 1869.

Милош Грабовачки

Друштво
Благотворно

Acte sous le sceau de la Magistrature

Факсимил молбе Земунца Милоша Грабовачког, упућене Земунском магистрату, да се одобри Српској добровољној позоришној дружини у Земуну да одржи позоришну представу. (Оригинал ИАБ, ЗМ, 1869, I — 3416)

Fac-similé de la demande adressée par le citoyen de Zemun, Miloš Grabovački à la magistrature de Zemun pour obtenir la permission pour la Troupe serbe des amateurs de l'art dramatique de Zemun de donner une représentation. (original IAB, ZM, 1869, I-34116)

да у Митровици даје позоришне представе. Истиче да има врло добру трупу, да изводи опере и оперете, те се нада да ће публика бити сасвим задовољна. — Одобрено од стране Петроварадинске граничарске регименте бр. 9. у Митровици.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1869, I-1411.

Види бр. 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68, 72, 82, 84, 86, 89, 116, 128, 138, 140, 141, 142, 145, 147, 148, 154, 155, 156, 158 и 159.

1870. године фон Ремај, „deutscher Theaterdirector“ (немачки позоришни директор) из Оршаве, „који је већ десет година директор позоришта“, молио је дозволу од Новосадског магистрата да у Новом Саду даје представе са својом „оперетском и позоришном трупом“ — лакрдије, оперете или драме. Давао их је 1873. године. (*Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада* — из магистратске архиве, Нови Сад, 1951, стр. 283—284).

162.

1869 април 28, *Земун* — Позоришни технички директор Карло Ремај моли Земунски магистрат за одобрење да одржи представу у Позоришту, од које ће половину чистог прихода дати земунском Болничком фонду. — Одобрено. — У прилогу се налази списак са хонорарима исплаћеним за споменуту представу. Глумци су добили 1—2 форинте и 80 крајцара, капелник 2 форинте и 50 крајцара, музичари 8 форинти и 50 крајцара, гардеробер и кројач 1 форинту и 20 крајцара. За извођење представе је исплаћено свега 54 форинте и 60 крајцара. — Продато је 177 улазница по цени од 10—60 крајцара. У корист Болничког фонда исплаћено је 8 форинти.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1869, I-1636.

Види бр. 138, 140, 141, 142, 145, 148, 154, 155, 156, 158, 159 и 161.

Ради оцене реалне вредности споменутих улазница треба рећи да се у оно време за једну форинту могло купити око 10 kg хлеба или 2 мушке кошуље.

163.

1869 мај 19, *Стари Бановци* — Старобановачка компанија моли Земунски магистрат да објави да је ухваћен лопов, који је украо зимски капут од глумачке трупе на њеном путовању преко Батајнице у Земун.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1869, I-966.

Види бр. 136.

164.

1869 јули 4/16, *Земун* — Земунца Живко Лончаревић, заступник новосадског „Одбора Србског народног позоришта“ моли од Земунског магистрата дозволу да од 1. августа о.г. ово Позориште даје у Земуну представе, у (Романчићевој) асени. — Одобрено. — После дужег поступка цензуре и од стране „угарске власти за цензуру“ давана је и алегорија Др. Јована Суботића „Сан на јави“.

5 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1869, I-2586.

Др. Јован Суботић, српски књижевник и политичар. Рођен у Добринцима у Срему, умро у Земуну 1886. Активно учествовао у српској народној влади 1848. револуционарне године. Поред Стерије био је један од истакнутих српских драмских писаца свога времена. „Сан на јави“ — слику из прошлости — написао, је 1869. године. Он је и један од оснивача сталног загребачког позоришта.

Види бр. 1, 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68, 72, 82, 84, 86, 89, 101, 104, 110, 116, 118, 119, 120, 128, 133, 137, 147, 150, 151, 153, 154 и 161.

165.

1869 септембар 6/18, *Земун* — Милош Грабовачки, благајник земунског „Друштва“ (Српске добровољне позоришне дружине) моли од Земунског магистрата — „Почем се основано Друштво из родољубивих чланова, ученика земунских (састоји) — дозволу да се у Романчићевој асени одржи представа, у корист оснивања Фонда земунских сиромашних ученика. Моли се такође да се почетак представе објави са три прангије „почем је представа за користну цел“ — Одобрено.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1869, I-3416.

Види бр. 154 и 160.

166.

1869 октобар 11, *Земун* — Милош Грабовачки моли Земунски магистрат у име „Земунске србске добровољне позоришне дружине“ за дозволу да у гостионици „Код златног анђела“ одржи једну позоришну представу, за набавку уџбеника за сиромашне српске ђаке — „реалце“. — Одобрено.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1869, I-3934.

Види бр. 160 и 165.

Милош Грабовачки је 1873. године дао изјаву у земунским недељним новинама „Der Grenzbote“, бр. 10. у вези с „јавне

грдње по вароши против моје личности од немачких и јеврејских чланова Прве земунске задруге за потпомагање и штедњу, као да сам ја упливисао, те се позивнице и остали списи за главну скупштину само искључиво српски штампало...“ Јасно је и без коментара да је Грабовачки припадао земунским Србима патриотама тога времена.

167.

1870 јули 30, Земун — Председник земунског Српског црквеног певачког савеза Живко Лончаревић пише Земунском магистрату да је дружина (новосадског) Српског народног позоришта 8. јула о.г. добила више одобрење да одржава позоришне представе у Војној Граници, у трајању још једне године, до краја јула 1871. Дружина намерава од 15. августа о.г. давати представе у Земуну, у ацени Ђорђа Романчића, па моли Земунски магистрат за одобрење у ту сврху. — Одобрено.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1870, I-Но 3005.

Види бр. 101, 104, 118, 119, 120, 133, 137, 150, 151, 153, 154, 164 и 165.

168.

1870 септембар 17, Земун — Управитељ земунске Добровољне позоришне дружине Милош Грабовачки моли Земунски магистрат за дозволу да његова Дружина дадне представу у земунској ацени (Ђорђа Романчића), „у корист за набављање књига за сироте ученике“. Уједно моли да почетак са три прангије огласи“. — Одобрено, с тим да Полиција саопшти Грабовачком да убудуће овакве представе треба да пријави најмање 48 сати пре дана њиховог одржавања.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1870, I-3719.

Види бр. 154, 160, 164, 165, 166 и 167.

169.

1871 фебруар 8, Панчево — Панчевачка полиција моли Полицију у Земуну да се у Панчево протера или да плати 10 форинти аустријске вредности одштете чизмарски калфа Павле Козарски, који је 1870. године украо од „позоришног директора“ Лазара Поповића, који је октобра те године бора вио са својом дружином у Панчеву, 2 пиштоља и 1 рог са барутом. Пиштољи су својина орловатског попа Предића.

4 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1871, А. I, Но 522.

Српска позоришна путујућа дружина Лазе Поповића стигла је у Земун 1873. го-

дине. Недељне земунске новине „Der Grenzbote“, 1873. бр. 10. од 9. марта, објавиле су да ће ова дружина дати један циклус представа у сали „Код црног орла“.

Види бр. 87, 88, 91 и 152.

170.

1871 април 15, Београ — Позоришни директор Хелер (Роза) моли земунског градоначелника Баха за дозволу да игра са својом дружином у Земуну. — Телеграм. — Хелерова је упућена да молбу пошаље Војној команди у Петроварадину.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1871, I-Но 1505.

171.

1871 април 27 Београ — Рудолф Неч, секретар позоришног директора Розе Хелер, моли у вези с телеграмом земунског градоначелника од 16. о.м. одобрење да у Земуну даје са својом дружином позоришне представе. — Узето у поступак.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1871, I-Но 1792.

Види бр. 155, 156 и 170.

172.

1871 јули 14, Земун — Позоришни директор из Београда Ј. П. Фолк моли Земунски магистрат за одобрење да даје у Земуну „циклус“ позоришних представа.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1871, I-Но 2805.

У земунским недељним новинама „Der Grenzbote“ (Граничарски гласник), бр. 27, од 6. јула 1871. године пише да ће у ацени Романчићевог врта директор Фолк давати низ представа. Репертоар се састоји од оперета, већих певачких лакрдија, комедија и драмских комада. Чланови његове дружине су; господин и „Мадаме“ Вебер, комичар Мајстер, Густав Каршин за прве улоге љубавника, глумице и певачице Берта Гутман, Ана Херговић (подвукла В. К.) и Ана Хојс. „Абонман“ за 12 представа је 5 форинти. — Као и у овом случају у немачким позоришним путујућим трупима било је и наших људи. У којим и колико то би требало посебно истражити и проучити.

Види бр. 4, 7, 18, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68, 72, 82, 84, 86, 89, 116, 128, 147, 154, 161, 164, 165 и 167.

173.

1871 јули 29, Загреб — Генерална команда одобрава позоришном управнику Ј. П. Фолку да приређује позоришне пред-

ставе у Хрватско-Славонској војној граници.

3 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1871, I-Но 3642.
Види бр. 172.

174.

1871 септембар 17, Земун — Акта са молбом позоришног директора Јохана Петера Фолка да му се одобри да у Земуну даје позоришне представе. — Гостовао је са својом дружином и у Београду августа ове године, у башти код Парне илице, с тим што је давао 10% прихода од сваке представе „у ползу овдашњег Народног позоришта“ (београдског).

6 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1871, I-Но 3979.
Види бр. 1, 86, 119, 137, 145, 151, 153, 172 и 173.

175.

1872 април 6, Панчево — Пирка саопштава земунском градоначелнику да глумци Милер и Штелцер припадају позоришној дружини која борави у Панчеву. — Телеграм.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1872, (II) Но 723.

176.

1872 јуни 19, Земун — Земунски магистрат дозвољава одржавање у Земуну велике представе „природне магије“ (пантомима и др.) — Штампани плакат.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1872, Но 1435.

176а

1873 јули 22, Земун — Ђорђе Пелеш, управитељ „Позоришне дружине под управом Ђорђа Пелеша“, из Београда, пише Земунском магистрату да је молио Царско-краљевску Генералну команду у Загребу дозволу да даје позоришне представе у Хрватској, Славонији и Срему, и то на хрватско-српском језику. Пошто му дозвола није стигла, Пелеш моли Земунски магистрат одобрење да са својом дружином приреди у Земуну 12 позоришних представа, у Романчићевој ацени. Сваки комад за представљање доставиће земунским властима на одобрење и „увиђење.“ — У прилогу молбе налази се *Реперторија*, са следећим комадима:

Граничари, Женидба, Јелисавета, Кућна каница (тканица)

Др. Фауста, Љубав није шала, Муж на селу, Муж у клопци, Мамица, Нервозни, Мајчин благослов, Очарани кнез, Потурица, Рукавица и лепеза, Стари каплар, Тражи се стриц, Избирачица, Крштено писмо, Црна краљица, Париски кочијаш, Тражи се васпитач, Борба странака, Женске сузе, Надри адвокат, Небрјгеша, Девојачки завод, Бајазитова љубав, Позоришна лудорија, Природа и вештина, Кардиналово кумче, Марија Медичи, Љубоморни, Сеоска простота, Краљевић Марко и Арапин, Невера, Посланички аташе, Добричине сељаци, Хоће да врагује, Венчани, Осма тачка, Фабричар, Шаљива игра.

Одобрено, али Дружина је дала само две представе.

2 1.+2

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1873, № 2724.

176б

1873 листопад (октобар) 7, Загреб — Градско сатничтво моли Земунски магистрат да се пронађе и обавезе на повратак у Загреб Јосип Грегорић, „пјевач код овдашњег народнога глумишта“, који је отишао „са неким пјевачким друштвом“ и сада је у Земуну. Ако се именовани не врати својој жени Паулини, коју је оставио „у највећој бједи и невољи“, Сатничтво ће бити присиљено да је упути у њен завичај на Ријеку. — Узето је у поступак.

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1873, Но 3695.

177.

1874 април 8, Земун — Полиција извештава овдашњу Војну команду да је Бергхерово „пливајуће“ позориште стигло у Земун и да ће од данас давати представе.

1 1.

Концепт. ИАБ, ЗМ, 1874, Но 4490.
Види бр. 180.

178.

1874 јуни 27, Вараждин — Градска капетанија моли земунског градоначелника да се у Земуну пронађе и у Вараждин протера наводно хрватски глумац Карло Ловичић, иначе писар. — Телеграм.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1874, Но 2782.

179.

1874 септембар 14, Земун — Окружни уред пише Земунском магистрату да треба протерати у завичајни Јабланац, Градиш-

канског дистрикта, неког глумца, именованом Босанац, који подлеже војној обавези, а налази се у Земуну са путујућом позоришном дружином (по свој прилици немачком).

2 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1874, (Пол.) Но 3787

3

180.

1874 новембар 3, Загреб — Генерална команда саопштава Земунском магистрату да неком Бергхеру дозвољава да у Земуну одржи 10 позоришних представа, ако нема полицијских сметњи. — Телеграм.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1874, Но 4256.
Види бр. 177.

Под насловом „Бергхерово пливајуће позориште“ објављено је у земунским недељним новинама „Der Grenzbote“, 1874., бр. 40., да је читаоцима ово Позориште познато из новина главних градова. У Земуну ће се представе давати на Дунаву, пред Главном царинарницом. Сутра се одржава трећи и последњи циклус Бергхерових представа.

181.

1875 март 9, Карловци — Карловачки магистрат шаље Земунском магистрату молбу „великог биљежника“ у Карловцима Велимира Ђорђевића за неко место у Земунском магистрату.

У прилогу се шаљу 4 позоришна плаката из којих се види да је Ђорђевић писац „изворне веселе игре у 1 чину“ — „Американски двобој“ (представа у Народном земаљском казалишту у Загребу), „изворне шаљиве игре у 2 чина“ — „Слика покојне госпоје Жанете“ (Народно земаљско казалиште у Загребу), „драме у 5 чина“ — „Бајазитова љубав“ (Позоришна дружина под управом Ђорђа Пелеша у Београду), „народне опере у 3 чина... првог драматично-музикалног производа српског“ — „Ђурађ Бранковић“ (одломак текста у новосадском часопису „Позориште“, година II, број 42, 1873) и Зајцове опере „Амелија“, по Шилеровој трагедији „Разбојници“, превео Велимир Ђорђевић.

12 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1875, Но 900.

Види бр. 1, 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68, 72, 82, 84, 86, 89, 110, 116, 128, 147, 161, 164 и 172.

182.

1875 јуни 28, Загреб — Генерална команда саопштава Земунском магистрату да одобрава позоришном управитељу Карлу фон Ремију, који се сада са својом дружином налази у Панчеву, да даје позоришне представе у Хрватско-славонској војној граници, током године дана; од тога у Земуну 12 представа.

5 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1875, Бр. 2327.

Види бр. 138, 140, 141, 142, 145, 148, 154, 155, 156, 158, 159, 161 и 162.

1873. године Ремај је са својом трупом давао представе и у Новом Саду. (Васа Стајић, Грађа за културну историју Новог Сада, Нови Сад, 1951, стр. 284).

183.

1870 октобар 3, Осиек — Осиечки магистрат моли Земунски магистрат, у вези његовог примљеног дописа, да се приложена дозвола уручи „марионетском играчу“ Венцлу Милдеу, који борави у Земуну. — Враћено Осиечком магистрату, јер Милде није дошао у Земун.

1 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1870, I-3800.

184.

1875 октобар 15, Земун — Акта у вези тужбе земунског књижара Ф. Хајнриха против Милоша Грабовачког и још четворице земунских трговаца „који продаједу разноврсне књиге без да имаду на то дозволу...“ На саслушању у Земунском магистрату Милош Грабовачки — 31 годину стар, ожењен, отац једног детета, трговац — изјављује да у својој трговини продаје своје „умне и књижевне производе“ тј. календар „Србин, Српкиња“, „Занат је златан“ и „Беседе српским мученицима“. — Ослобођени су сви оптужбе, јер нису радили против закона.

4 1.

Оригинал. ИАБ, ЗМ, 1875, Бр. 3662.

Види бр. 160, 165, 166 и 168.

Даље од 1875. године историјску грађу Земунског магистрата о позоришном животу Земуна у XIX веку нисам истражила нити проучила. Ускоро после тога укида се Војна Граница, на чијој територији се налазио и Земун. Нешто затим оснива се у Земуну и српске стално позориште, о чијем раду је својевремено објављена и споменица (1910. Споменица Земунског српског добровољног позоришног друштва).

РЕГИСТАР ИМЕНА, НАЗИВА И ТЕМАТСКИ

(назначени су бројеви тематских извода уместо уобичајених бројева страница)

А.

АНТОНИ ЕМИЛ, управник путујуће позоришне дружине — 82, 83, 84, 85, 91.
АРЕНА у башти МАРКА РОМАНЧИЋА у Земуну — 154, 164, 165, 167, 172.

Б.

БАБИЦКИ ОТИЛИЈА, глумица — 142, (145).
БАЈАКИ, глумац — 12.
БЕКЕР ФЕРДИНАНД, управник путујуће глумачке дружине — 90.
БЕНКОВИЋ ЈУЛИЈЕ, позоришни суфлер — 146.
БЕРГХЕР, власник пливајућег позоришта — 177, 180.
БЕЧКЕ ПОЗОРИШНЕ НОВИНЕ — 41.
БЛАНК ФРИДРИХ, управник путујуће глумачке дружине — 56.
БОСАНАЦ (презиме), глумац — 179.
БРЕЖОВСКИ МАКСИМ, један од оснивача Летећег дилетанског позоришта у Новом Саду — 58.
БУРЛИФАН ЈОЗЕФ, реквизитер путујуће позоришне дружине — 139.

В.

ВАГНЕР ГОТФРИД, управник путујуће позоришне дружине — 77, 89, 95, 96.
ВАНИНИ ЂОРЂО, управник путујуће глумачке трупе — 121, 123, 135.
ВАСИЉЕВИЋ ИГЊАТ, заступник у Земуну новосадског Српског народног позоришта — 118.
ВЕБЕР, глумац — 172.
ВЕБЕР, глумица — 172.
ВЕСКЕ ХАЈНРИХ, управник путујуће позоришне дружине — 80.
ВРАЊЕШЕВИЋ, опуномоћеник новосадског Српског народног позоришта — 120.
ВУЈИЋ ЈОАКИМ, драмски писац, један од оснивача позоришног живота Војводине и Србије — 8, 9, 10, 14, 15, 18, 38, 75.
ВУКОМАНОВИЋ ПЕТАР, заступник новосадског Српског народног позоришта — 154.

Г.

ГЛАВНА ЦАРИНАРНИЦА У ЗЕМУНУ — 180.
ГЛУМАЦ ГЛИГОРИЈЕ (презиме Глумац) — 11.
ГЛУМАЦ ЈАНКО (презиме Глумац) — 25.
ГЛУМАЧКИ СУД У БЕЧУ — 2.
ГОЛДХАЈМ ФРИДРИХ, управник путујуће позоришне дружине — 43, 44, 47, 49, 55, 56, 63, 71, 72.

ГОСПОДСКА УЛИЦА У ЗЕМУНУ — 1.
ГРАБОВАЧКИ МИЛОШ, благајник Српске добровољне позоришне дружине у Земуну — 160, 165, 166, 168, 184.
ГРГУРОВА МИЛКА, велика српска трагеткиња — 153.
ГУТМАН БЕРТА, глумица — 172.

Д.

ДЕНК, сликар из Беча, декоратер путујуће глумачке трупе — 63.
ДЕЧИЈА ПУТУЈУЋА ПОЗОРИШНА ДРУЖИНА — 81.
ДИЛЕТАНТСКО ДРУШТВО (Летеће дилетанско позориште) у Новом Саду — 58.
ДИЛЕТАНТСКЕ ПОЗОРИШНЕ ПРЕДСТАВЕ у Земуну — 87, 88.
ДИМА — син АЛЕКСАНДАР, француски драмски писац — 128.
ДОНЕ ЈУЛИЈЕ (ФРАЊА ПОЛ), музичар путујуће глумачке трупе — 28, 29, 30, 32.
ДРУШТВО СРПСКОГ ПОЗОРИШТА У СОМБОРУ — 33.

Ђ.

ЂОРЂЕВИЋ ВЕЛИМИР, српски драмски писац — 181.
ЂОРЂЕВИЋ ЈОВАН, оснивач и управник Српског народног позоришта у Новом Саду, организатор београдског Народног позоришта — 119, 154.

Е.

ЕНГЕЛМАН КАРЛО, глумац — 125.

З.

ЗАГРЕБАЧКИ ГЛУМЦИ — 58, 113.
ЗАГРЕБАЧКЕ ПРВЕ ПОЗОРИШНЕ ПРЕДСТАВЕ НА СРПСКОХРВАТСКОМ ЈЕЗИКУ — 58.
ЗАЈЦ ИВАН, хрватски композитор — 181.
ЗЕМУНСКО ГЛУМАЧКО ДРУШТВО — 2.

Ј.

ЈОВАНОВИЋ ВАСИЛИЈЕ, земунски учитељ, драмски писац и позоришни сарадник Јоакима Вујића у Земуну — 18, 21, 22, 45, 48.
ЈОВАНОВИЋ СТЕВА, глумац — 110.
ЈОВАНОВИЋ СТЕВАН, глумац — дилетант, оснивач и власник Српског позоришног друштва у Земуну — 105, 106, 129, 130, 131.

К.

- КАНДЕРЛА ЛУДВИГ, позоришни предузимач, управник путујуће глумачке дружине — 102, 103.
 КАПДЕМОРТ ЈОВАН, један од оснивача Летећег дилетантског позоришта у Новом Саду — 58.
 КАРАМПАЈ КАРЛО, глумац — 57.
 КАРШИН ГУСТАВ, глумац — 172.
 КЛАЈН ВИЛХЕЛМ, глумац — 127.
 КЛОБУШИЦКИ ЈАН, глумац — 111, 112.
 КНЕЖЕВА ПИВАРА У БЕОГРАДУ — 113.
 КНЕЖЕВИЋЕВА ПУТУЈУЋА ПОЗОРИШНА ДРУЖИНА — 150.
 „КОД ДИВЉЕГ ЧОВЕКА“, гостионица у Земуну — 12.
 „КОД ЗЕЛЕНОГ ДРВЕТА“, гостионица у Земуну — 79, 98.
 „КОД ЗЛАТНОГ АНЂЕЛА“, гостионица у Земуну — 166.
 „КОД ЗЛАТНОГ ЛАВА“, гостионица у Земуну — 63.
 „КОД МЕДВЕДА“, гостионица у Земуну — 62.
 „КОД ЦРНОГ ОРЛА“, гостионица у Земуну — 87, 88, 91, 152, 169.
 КОЛАРОВИЋ ДИМИТРИЈЕ, глумац — 1, 13, 24, 35, 61, 151.
 КОЛАРОВИЋ СТЕВАН, деда по оцу глумца Димитрија Коларовића — 1, 6, 13, 16, 20, 24, 35.
 КОЛАРОВИЋ ТИМОТИЈЕ, отац глумца Димитрија Коларовића — 24, 35, 61.
 КРАЈВИГ ЈОЗЕФ, управник путујуће позоришне дружине — 17.
 КУРТ ЈОЗЕФ, позоришни предузимач — 27, 28, 29, 31.
 КОШОН КЛАРА, управник магнетског позоришта — 79.

Л.

- ЛАНГ АВГУСТ ЈОЗЕФ, позоришни предузимач, управник путујуће глумачке трупе — 63.
 ЛИПЕ, глумац — 4.
 ЛОВИЧИЋ КАРЛО, глумац — 178.
 ЛОНЧАРЕВИЋ ЖИВКО, заступник у Земуну новосадског Српског народног позоришта — 164, 167.
 ЛУЈ АНТОН, глумац — 5.

М.

- МАГНЕТСКО ПОЗОРИШТЕ — 79.
 МАЈЕР ГЕОРГ, позоришни предузимач, управник путујуће позоришне дружине — 27, 28, 29, 31.
 МАЈСТЕР КАРЛО, глумац — 73.
 МАНДРОВИЋ АДАМ, глумац и управник путујуће позоришне дружине — 113, 124.
 МАРИОНЕТСКО ПОЗОРИШТЕ — 98, 99.

- МАХ ЈОХАН, власник механичког позоришта — 152.
 МЕХАНИЧКО ПОЗОРИШТЕ — пантомима и сл. — 152.
 МИКАШИНОВИЋ ХЕРМИНА, глумица — 146.
 МИЛДЕ ВЕНЦЛ, марионетски играч — 183.
 МИЛЕР, глумац — 175.
 МИЛЕР АВГУСТ ЕДУАРД, управник путујуће позоришне дружине — 19.
 МИСТЛБАУЕР ЈОХАН, глумац — 67.
 МИСТЛБАУЕР КАРЛО, позоришни предузимач — 64.
 МОНТЕ ЕРНЕСТИНА, глумица — 157.

Н.

- НАРОДНО КАЗАЛИШТЕ У ЗАГРЕБУ — 1, 110, 164, 181.
 НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ — 1, 86, 119, 151, 174.
 НЕДЕЉКОВИЋ НИКОЛА, глумац — 150.
 НЕМАЧКЕ ПУТУЈУЋЕ ГЛУМАЧКЕ ТРУПЕ — 138.
 НЕЧ РУДОЛФ, глумац — 155, 156, 171.
 НОВАК ЛЕОПОЛД, глумац — 2.
 НОЈМАН ЈОЗЕФ, глумац — 17.
 НОЈМАН ФРАНЦ, глумац — 3.

О.

- ОПЕРСКИ ПЕВАЧ — 74, 76, 78.

П.

- ПАРНА ИЛИЦА У БЕОГРАДУ — 174.
 ПАХЕР, глумица — 143.
 ПЕЛЕША ЂОРЂА, путујућа позоришна дружина у Београду — 181.
 ПИЈАНТА ЈОХАН, управник немачке путујуће позоришне трупе — 144, 146.
 ПЛИВАЈУЋЕ ПОЗОРИШТЕ — 177.
 ПОЗИНГЕР ХАЈНРИХ, глумац — 108.
 ПОЗОРИШНА БИБЛИОТЕКА — 75, 82, 155, 156.
 ПОЗОРИШНА ГАРДЕРОБА — 82, 128.
 ПОЗОРИШНА САЛА У НОВОМ САДУ — 27.
 ПОЗОРИШНА УРЕДБА ОД 25. XI 1850 — 106.
 ПОЗОРИШНИ РЕПЕРТОАР — 4, 7, 18, 27, 37, 38, 53, 56, 58, 59, 63, 66, 68, 72, 82, 84, 86, 89, 116, 128, 147, 161, 164, 172.
 ПОЗОРИШНО СЛИКАРСТВО — 63.
 „ПОЗОРИШТЕ“, новосадски часопис — 181.
 ПОПОВИЋ ЛАЗАР, глумац и управник путујуће позоришне дружине — 169.
 ПРАЈС ХУГО, управник путујуће глумачке дружине — 92.
 ПРАТЕ АУГУСТА, певачица немачке путујуће позоришне трупе — 144.
 ПРВА ЗЕМУНСКА ЗАДРУГА ЗА ПОТПОМА-

ГАЊЕ И ШТЕДЊУ — 166.

ПРОСНИЦ, управник и редитељ немачке путујуће позоришне трупе — 33.

ПУТУЈУЋЕ ПОЗОРИШНЕ ТРУПЕ — 136, 163.

Р.

РАУХ АЛОЈЗ, управник „путујуће деце која изводе игре“ — 81, 97.

РАШИЋ НИКОЛА, глумац — 100, 115, 133, 137.

РЕМАЈ ФОН КАРЛО, управник немачке путујуће позоришне трупе — 138, 140, 141, 142, 145, 148, 154, 155, 156, 158, 159, 161, 162, 182.

РОМАНЧИЋА МАРКА кућа у Земуну — 149.

РУСОЈЕВ ДИМИТРИЈЕ, позоришни суфлер — 131.

С.

САРОБА ФРАЊА, глумачки предузимач, управник путујуће позоришне дружине — 7.

СУБОТИЋ ЈОВАН, српски драмски писац — 164.

СЛУКА ЈОЗЕФ, позоришни предузимач, управник немачке позоришне путујуће трупе, редитељ — 33, 34, 37, 39.

СПИРТИН ЧАРДАК У ЗЕМУНУ — 62.

СРПСКА ДОБРОВОЉНА ПОЗОРИШНА ДРУЖИНА У ЗЕМУНУ — 160, 165, 166, 168.

СРПСКА ОСНОВНА ШКОЛА У ЗЕМУНУ — 8, 22.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ГОРЊОВАРОШКА ЦРКВА У ЗЕМУНУ — 16.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА СВЕТОГ НИКОЛЕ У ЗЕМУНУ — 10, 100.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВЕНА ОПШТИНА У ЗЕМУНУ — 61.

СРПСКА ШКОЛСКА КОМИСИЈА У ЗЕМУНУ — 21.

СРПСКА ШКОЛСКА ОПШТИНА У ЗЕМУНУ — 9, 21, 61.

СРПСКИ ЦРКВЕНИ ПЕВАЧКИ САВЕЗ У ЗЕМУНУ — 167.

СРПСКА ЧИТАОНИЦА У НОВОМ САДУ — 104.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ — 1, 101, 104, 118, 119, 120, 133, 137, 150, 151, 153, 154, 164.

СРПСКО ПОЗОРИШНО ДРУШТВО У ЗЕМУНУ — 105, 106, 130, 131.

СРПСКО ПОЗОРИШТЕ У ЗЕМУНУ — 100, 115, 131.

СТАЛНО СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У СРБИЈИ — 145.

СТЕРЕОКОПИЈА — изложба (стереоскоп је апарат за најјасније показивање просторности ликова) — 111, 112.

СТЕРИЈА ПОПОВИЋ ЈОВАН, српски комедиограф — 86, 160.

Т.

ТАКСЕ ЗА ПОЗОРИШНЕ ПРЕДСТАВЕ У ЗЕМУНУ — 26, 31, 34, 36.

ТЕАТАР НА БУМРУКУ У БЕОГРАДУ — 58.

У.

УЛАЗНИЦЕ ЗА ПОЗОРИШНЕ ПРЕДСТАВЕ (цене) — 162.

Ф.

ФОЛК ЈОХАН ПЕТЕР, управник путујуће позоришне дружине — 172, 173, 174.

ФРИД-ЛАНД ТЕРАЗИЈА, управник путујуће позоришне трупе — 93, 94.

ФРИС ВИЛХЕЛМ, власник механичког позоришта — 152.

Х.

ХАЈН АНТОН, глумац, позоришни предузимач, управник путујуће глумачке дружине — 23, 39, 40, 50, 51, 53, 55, 59, 65, 69.

ХАЈН КАРОЛИНА, позоришна „директорка“ — 42, 47, 52, 53, 54.

ХАЈНРИХ Ф., земунски драмски писац — 147.

ХЕЛЕР РОЗА, управник путујуће позоришне дружине — 170, 171.

ХЕРГОВИЋ АНА, глумица — 172.

ХЕРМАН КАРЛО, глумац — 126.

ХЕСЕНБЕРГЕР КАРЛО, глумац, пословођа и редитељ путујуће глумачке дружине — 53, 54.

ХИНЦ ФРАНЦИСКА, управник путујућег марионетског позоришта — 98, 99.

ХОЈС АНА, певачица путујуће глумачке дружине — 172.

ХОНОРАРИ ЗА ИЗВОЂЕЊЕ ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА — 162.

ХРУДИМСКИ ФЕРДИНАНД, оперски певач — 74, 76.

Ц.

ЦАЈТЛЕР ЈОХАН, глумац — 2.

ЦЕНГРАФ ЈОЗЕФИНА, глумица — 142, (145).

Ш.

ШАЈЦ — ПФАЛЦ ГУСТАВ, управник путујуће глумачке дружине — 107, 108, 109.

ШАУЕР МАТИН, позоришни предузимач, управник путујуће позоришне трупе — 70.

ШВАРЦ ХОЈАН, — АВГУСТ ЛЕКЛЕР, управник путујуће глумачке дружине — 66, 67.

ШВАРЦ МАГДАЛЕНА, глумица — 5.

ШВИНДЛ ЈОЗЕФ, глумац — 3.

ШИЛЕР ФРИДРИХ, немачки драмски писац — 128, 181.

ШОТЕН ФОН ЛУДВИГ, управник путујуће позоришне трупе — 114, 116, 117.

ШТАЈН АЛБЕРТ, управник путујуће глумачке трупе — 60.

ШТАУБЕР, глумац — 155, 156.

ШТЕЛЦЕР, глумац — 175.

ШТРОМАЈЕР ФРАНЦ, управник путујуће позоришне трупе — 112, 116, 120, 122, 127, 128, 132, 134, 139.

ШУБХАРТ МАТИЈА, управник путујуће позоришне дружине — 46, 47.

ШУТЕР ЕДМУНД, управник путујуће позоришне дружине — 68.

ЛИТЕРАТУРА

Вакумовић — Малетин Каћуша, *Постанак и развој Земунске гимназије до 1941. г.* Земун, 1959. (Сепарат из Споменнице Земунске гимназије).

Weinzierl Erika, Univ. Doz. Dr. und Wagner Hans, Univ. Doz. Dr., *Österreichische und europäische Geschichte in Dokumenten des Haus-, Hof — und Staatsarchivs, Wien*, 1965.

Вајт Лесли, *Наука о култури*, Београд, 1970.

Ваничек Фр.(ања), *Specialgeschichte der Militärgrenze*, I Band, Wien, 1875.

Der Grenzbote, земунске недељне новине, 1870—1875.

Demian, I. A., *Statistische Beschreibung der Militär — Grenze*, II, Wien, 1807.

Илић Ж. Танасије, *Привредне и друштвене прилике у Земуну (1770—1820)*, Посебан отисак из Споменнице Земунске библиотеке, Земун, 1966.

Колаковић Василија, Љубица и Димитрије Коларовић, часопис Стеријиног позорја „Сцена“, св. 6., Нови Сад, 1969.

Радовановић Стеван, *Из културне историје Земуна*, Земун, 1970.

Soppron J., *Monographie von Semlin und Umgebung*, Semlin, 1890.

Споменница Српског народног позоришта у Новом Саду 1861—1961, Нови Сад, 1961.

Српско народно позориште у Новом Саду, *Зборник прилога историји југословенских позоришта 1861 — 1961.*, Нови Сад, 1961.

Стајић Васа, *Грађа за културну историју Новог Сада* — из архива Новосадског магистрата, Нови Сад, 1947, 1951. (2 књиге).

Томандл Миховил, *Српско позориште у Војводини, књ. I и II*, Нови Сад, 1953—1954.

Ђелап Лазар, *Земунски војни комитет (1717—1881)*, Српска академија наука и уметности, Споменик СХVII, Одељење друштвених наука, Нова серија 19, Београд, 1967.

LA VIE DE THEATRE A ZEMUN AU XIXème SIECLE

(D'après les documents de la Municipalité de Zemun, 1880 à 1875)

Vasilija Kolaković

Notre histoire culturelle, en tant que discipline d'historiographie, n'a pas encore été suffisamment explorée ni étudiée. Ce sort est donc partagé par l'histoire du théâtre, qui en est une partie. C'est là une discipline historique particulière qui se trouve encore dans une de ses phases initiales.

Il sera nécessaire, afin d'étudier l'histoire du théâtre en Yougoslavie et afin de la traiter en partant d'un concept large et complexe, et aussi, pour réaliser définitivement sa synthèse scientifique, de publier d'une manière systématique, et, dans la mesure du possible, planifiée, les matériaux d'archives historiques ou bien des extraits thématiques des documents qui ont trait au théâtre. Ceci devrait être, de même, une des tâches principales des program-

mes de publication de nos périodiques de culture générale, de recueils de travaux et d'autres publications analogues.

Dans ce cas particulier, il s'agit d'extraits thématiques de documents de l'administration municipale (mairie) de la communauté militaire autonome de Zemun (une municipalité appartenant aux Confins Militaires) — bastion autrichien de défense contre les Turcs.

Vu que dans le passé une grande partie de nos peuples se trouvait sous l'administration autrichienne exercée sur le territoire des Confins Militaires, et vu que les actes et les écrits de l'administration municipale de Zemun sont assez bien préservés, ceux qui s'occupent de recherches et qui écrivent l'histoire du théâtre chez nous, trouveront sans doute intéressant et utile

de les connaître et de les étudier. Les extraits thématiques sont publiés en cette occasion, selon l'usage des pays d'une culture développée appliqué à la publication de matériaux écrits en langues étrangères.

Il faudra aussi tenir compte de certaines circonstances historiques grâce auxquelles ont été créés le terrain et l'ambiance favorable à la vie théâtrale féconde et intense de Zemun du XIXème siècle. C'est, d'une part, le développement général de l'empire des Habsbourg et de l'Autriche-Hongrie qui lui succède partiellement. Il y a, ensuite, une certaine tradition du théâtre chez les Grecs et les Zinzars hellénisés domiciliés à Zemun, leur richesse et celle des autres marchands en vue de Zemun, ressortissants de tous nos peuples, des Serbes en premier lieu, ainsi que des Juifs, des Allemands, des Arméniens etc. Les habitants de Zemun qui se rendaient pour affaires à Vienne et à Budapest, y assistaient à des représentations de théâtre et en avaient acquis l'habitude, de même que le besoin de ressentir le plaisir offert par le jeu d'artistes. Passant quotidiennement à Belgrade pour des raisons de famille ou d'affaire, ils subissaient aussi une influence manifeste de ce qui se faisait dans le domaine du théâtre à Belgrade et en Serbie.

A part cela, les représentations des troupes en tournée, pour la plupart allemandes, à Zemun au cours du XIXème s. étaient l'aspect principal dont s'y manifestait la vie de théâtre. Ce sont là, et surtout pour ce qui est des troupes allemandes de comédiens ambulants, des aspects et des facteurs que l'histoire du théâtre chez nous n'a qu'entamé et n'a étudié que d'une façon fragmentaire.

Cependant, les processus culturels naissent et sont prolongés sous forme de tradition, avant pour origine, entre autre, l'assimilation et l'influence d'éléments étrangers, même s'ils proviennent de la part des conquérants.

Sous ce rapport, le cas du Zagrebois Stjepan Andrijević (1825—1870), qui avait commencé à jouer dans une troupe allemande, et celui du Belgradois Kosta Delini (1868—1915), qui était membre de la troupe allemande «Posinger», sont caractéristiques. Un des meilleurs acteurs du Théâtre national de Belgrade, Dimitrije Ružić (1841—1912) avait, lui aussi, débuté dans une troupe d'acteurs ambulants allemande.

Les directeurs et les metteurs en scène d'une troupe allemande, Jozef Sluka et Prosinc, parmi d'autres, enseignaient «le jeu et le costume» aux dilettantes de la Société serbe du théâtre fondée à Sombor en 1850. Un des directeurs les plus doués de ces troupes artistiques allemandes, Karl von Remaj, avait songé, avant Jovan Djordjević, à fonder un théâtre professionnel à Belgrade.

Il est évident, d'autre part, que ces troupes étrangères en question, avaient eu aussi une in-

fluence déterminée sur la formation du public en de son goût, et cela non seulement à Zemun, mais aussi dans les autres villes des Confins Militaires, c'est-à-dire en Voïvodine, en Serbie et en Croatie, influence qui n'a pas encore été étudiée et qu'il faudra donc se mettre à explorer.

Il fut question ici, de même qu'en tout autre domaine de la superstructure, de confrontation et d'entrecroisement d'éléments qui, du point de vue dialectique, sont contraires, d'éléments étrangers et autochtones de notre théâtre naissant, qui, s'imprégnant toujours davantage de l'essence nationale, devint finalement indépendant.

Les extraits des documents de l'administration municipale de Zemun que nous publions ici et que se rapportent à Joakim Vujić, Dimitrije Kolarović, Milka Grgurova, Adam Mandrović, Jovan Djordjević, et autres, créateurs de notre vie de théâtre au XIXèmes., contribueront à ce que leurs physionomies humaines et artistiques se dessinent avec encore plus de relief et d'une manière plus complète et soient préservés et serviront à l'étude du développement de notre théâtre à travers ses étapes données. C'est pourquoi ces extraits ont une importance historique spéciale et sont, à leur manière, caractéristiques.

Quant à la vie de théâtre du Zemun du XIXème s., certains extraits thématiques éclaireront d'une lumière nouvelle les ambitions locales et les actions réalisées par des habitants de Zemun (tel, par exemple, Miloš Grabovački) et par quelques sociétés qui existaient dans cette ville. Zemun était une ville d'un intérêt peu commun. Située à la périphérie de l'empire autrichien, sur la ligne de communication entre l'est et l'ouest, composée de groupes ethniques les plus divers, offrant de grandes possibilités de faire fortune et d'acquérir des capitaux, donc propice et favorable à former un théâtre et à le développer.

Je voudrais souligner, avant de conclure, la nécessité qu'il y aura, compte tenu des conditions différentes dans lesquelles nos peuples se sont développés et du fait qu'ils avaient appartenu à des administrations territoriales différentes, de publier les matériaux historiques concernant notre théâtre selon le principe de leur provenance, de la façon dont ils prirent origine, y compris les éléments étrangers qu'ils contiennent, partant du concept le plus large, le plus complexe.

Le travail de recherche scientifique concernant la vie de théâtre de chacun de nos peuples en particulier, ainsi que les influences étrangères qui ont contribué à la former, serait ainsi facilité et rationalisé dans une grande mesure. Ceci est d'une importance méthodologique particulière lorsqu'il s'agit de recherches de sources historiques en langues étrangères ou de celles qui se trouvent en d'autres pays.